

ADOPTION TUKIPALVELUT
Asiakkaiden kokemuksia Adoptiolapsille
eheämpi elämä-projektissa kehitetyistä adop-
tiotukipalveluista

Kokko, Lotta

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

ADOPTION TUKIPALVELUT
Asiakkaiden kokemuksia ja adoptiotoimijoiden kehittämissuhteita Adoptiolapsille eheämpi elämä - projektissa kehitetyistä adoptiotukipalveluista

Lotta Kokko
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2009

Lotta Kokko

ADOPTION TUKIPALVELUT

Asiakkaiden kokemuksia ja adoptiotoimijoiden kehittämisehdotuksia Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyistä adoptiotukipalveluista

Vuosi 2009 Sivumäärä 75

Adoptiolapsen tulo perheeseen muuttaa koko perheen elämän. Lapseen on luotava kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet ja perheen arki täyttyy uuteen perheenjäsenen tutustumisesta. Useat adoptiovanhemmat kokevat voimattomuutta ja riittämättömyyttä varsinkin adoption alkuvaiheessa ja tarvitsevat tukea vanhemmuudelleen. Vaikeuksia voi ilmetä myös myöhemässä vaiheessa esimerkiksi lapsen aloittaessa koulun tai tullessa murrosikään. Tällöin adoptioperhe tarvitsee myös tukea. Adoptiolapsi on aina huostaan otettu synnyinmaassaan, eli hän on lastensuojelun asiakas. Lastensuojelun asiakkuus kuitenkin loppuu Suomessa adoption astuttua voimaan, joten adoptioperheet jäävät heti omilleen ilman lastensuojelun turvaamaa tukea.

Tässä tutkimuksessa on selvitetty millaisia kokemuksia adoptioperheillä ja -nuorilla on adoptiotukipalveluista. Näitä adoptiotukipalveluita on kehitetty ja kokeiltu nelivuotisessa (2006 - 2009) Pelastakaa lapset ry:n kehittämisprojektissa Adoptiolapsille eheämpi elämä. Tutkimuksessa on selvitetty myös adoptiotoimijoiden näkemyksiä projektissa kokeiltujen adoptiotukimuotojen käyttö- ja kehittämistarpeista. Tutkimus on kvalitatiivinen ja aineisto on kerätty projektin arviointiin osallistuneilta asiakailta sekä adoptiotoimijoilta kyselylomakkein ja niiden pohjalta käydyistä pienryhmäkeskusteluista. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin kanssa rinnakkain projektin arvioinnin kanssa. Tutkimus on aineistolähtöinen ja sen rinnalla on käytetty Adoptioperheet -lehden artikkeleista muodostettua aineistoa.

Aineistosta nousee esille adoptioperheiden tuen tarve kaikissa elämäntilanteissa. Ylivoimaisesti tärkeimmäksi tueksi adoptioperheet mainitsivat vertaistuen. Projektin asiakkaat kokivat vertaistuen olevan tärkeää lapsen odotusvaiheessa, lapsen tultua perheeseen ja lapsen tullessa koulu- sekä murrosikään. Aineistosta käy ilmi tarve myös erilaisille vertaistukimalleille sekä eri työmallien kehittämisehdotuksia. Myös tarve palveluista tiedottamiselle sekä adoptiotietoisuuden kehittämiseksi nousee esille. Aineistosta käy ilmi, että Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin asiakkaat kokivat yleisesti projektin onnistuneen hyvin suuntaamaan kokeilemään adoptiotukipalveluita oikein adoptioperheiden eri elämäntilanteisiin.

Toivon, että tutkimukseni lisää tietoisuutta ja keskustelua adoptiotukipalveluiden tarpeesta niin yhteiskunnallisella kuin yksilötasollakin.

Asiasanat: Adoptio, adoptiotukipalvelut, tuen tarve, vertaistuki

Lotta Kokko

ADOPTION SUPPORT SERVICES

Clients' experiences and the adoption agents' developing suggestions for the adoption support services developed in the Adoptiolapsille eheämpi elämä -project

Year	2009	Pages	75
------	------	-------	----

An adopted child changes the lives of the whole adoptive family. One needs to develop relations in attachment and interaction with the child, and the everyday life fills up with getting to know the new member of the family. Several adoptive parents feel incapacitated and insufficiency, especially in the early stage of the adoption, and need support in their parenting. Difficulties can occur also later on, for example, when the adoptive child attends school or reaches puberty. Also, in these situations the adoptive family needs support. An adoptive child is always taken into custody in the country where the child was born, that means that the child is a client of the child welfare system. In Finland the child welfare ends for the child when the adoption becomes valid. This leaves the adoptive family on its own at once without the support of the child welfare.

The purpose of this study was to find out what kind of experiences adoptive families and young adoptees have of the adoption support services. These adoption support services have been developed and experimented by a four year long (2006 - 2009) developing project called Adoptiolapsille eheämpi elämä, within Save the Children Finland. This study also focused on finding out what kind of conceptions the adoption agents have of the usage and development possibilities and needs of the now developed adoption support services. The research material of this qualitative thesis was collected by questionnaires and small group discussions based on the questionnaires, by the project clients and adoption agents who attended the evaluation of the project. The thesis was completed in co-operation with Adoptiolapsille eheämpi elämä -project, parallel to the project evaluation. In addition to research materials mentioned above, different project-related articles from Adoptioperheet magazine were also used.

Based on the results of the research material, it can be stated that there exists a need for support in all life situations of the adoptive families. The adoptive families named peer support as the most important way of support. The clients of the project felt that peer support is important especially when waiting for an adoptive child, when the child has arrived in the family, and when the child starts the school and reaches puberty. The results also showed the need for different peer support modes and suggestions for developing new working modes. In addition, the need for more information about the services and promoting the awareness of the adoption support services became obvious from the material. The results indicated that the clients of Adoptiolapsille eheämpi elämä project thought in general that the project had succeeded in directing the developed adoption support services correctly based on the different life situations of the adoptive families.

I hope that this thesis will start discussions not only individually but also at societal levels.

Key words: Adoption, adoption support services, need for support, peer support

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	9
2.1	Adoptiotyö ja adoptiolaki.....	9
2.1.1	Adoptiotyön kehittyminen	9
2.1.2	Adoptioprosessi.....	10
2.1.3	Adoptiotoimijat Suomessa	11
2.2	Adoptiotutkimus.....	13
2.3	Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti	15
2.3.1	Arviointimalli.....	16
2.3.2	Oma osuuteni arviointiprosessissa.....	17
2.4	Arviointitutkimus.....	17
3	KESKEISET KÄSITTEET	19
3.1	Adoptio.....	19
3.2	Jälkipalvelu	20
3.3	Adoptiotukipalvelut.....	20
3.3.1	Vuorovaikutuksen tuki.....	21
3.3.2	Keskusteluryhmät	22
3.3.3	Adoptoitujen lasten ja nuorten sekä nuorten aikuisten vertaistukiryhmät 22	
3.3.4	Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja ja Matkalla perheeksi -opas	22
3.3.5	Taustatietolomake ja työpajat	23
3.3.6	Juurimatkatyö ja juurimatkakansio.....	23
3.3.7	Ruotsinkielisyys tukipalveluissa.....	23
3.4	Asiakaslähtöinen arviointi	24
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
4.1	Tutkimusongelma	25
4.2	Tutkimukseen osallistuneet tahot.....	26
4.2.1	Asiakkaat.....	26
4.2.2	Adoptiotoimijat.....	27
4.2.3	Kutsut tutkimukseen.....	27
4.3	Aineiston keruu	28
4.3.1	Arviointitilaisuudet	29
4.3.2	Aineistojen koonnit	29
4.4	Aineiston analyysi	30
4.5	Tutkimuksen luotettavuus	31
4.6	Tutkimuksen eettinen tarkastelu.....	32
5	ASIAKKAIDEN KOKEMUKSET JA NÄKEMYKSET.....	33

5.1	Lapsen tulo perheeseen.....	34
5.2	Kouluikä.....	37
5.3	Murrosikäisestä nuoreksi aikuiseksi	38
6	ASIAKKAIDEN EHDOTUKSET JA TOIVEET	40
6.1	Lapsen tulo perheeseen.....	40
6.2	Kouluikä.....	42
6.3	Murrosikäisestä nuoreksi aikuiseksi	43
7	ADOPTIOTOIMIJOIDEN NÄKEMYKSET.....	44
7.1	Tukea eri elämänvaiheisiin	45
7.1.1	Vuorovaikutuksen tuki.....	45
7.1.2	Adoptiolasten vanhempien keskusteluryhmät ja perheiden tukeminen	46
7.1.3	Nuorten adoptoitujen tuki.....	46
7.1.4	Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja	47
7.2	Lakisääteiseen adoption jälkipalveluun liittyvät kehittämisehdotukset	47
7.2.1	Kansainvälinen jälkipalvelu ja jälkipalveluaiheinen koulutus	48
7.2.2	Taustatietolomake	48
8	POHDINTA.....	50
8.1	Keskeiset tutkimustulokset.....	50
8.1.1	Vertaistuki tärkein	51
8.1.2	Informaatiota ja ammattitaitoa	53
8.1.3	Kuuluiko asiakkaan ääni?.....	53
8.2	Tutkimuksen merkitys	55
8.3	Prosessin reflektointia.....	56
	LÄHTEET	58
	KUVIOT	61
	LIITTEET	62
	Liite 1 Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin esite.....	63
	Liite 2 HS Mielipidekirjoitus 18.9.2008.....	67
	Liite 3 Kutsu asiakkaille arviointitilaisuuteen.....	68
	Liite 4 Asiakkaiden ilmoittautumislomake arviointitilaisuuteen.....	69
	Liite 5 Vahvistuskirje asiakkaiden arviointitilaisuuteen.....	70
	Liite 6 Asiakkaiden kyselylomake	72
	Liite 7 Adoptiotoimijoiden kyselylomake (kysymys 2).....	75

1 JOHDANTO

Jokainen lapsi on oikeutettu rakastavaan ja huolehtivaan perheeseen. Perhe on kaikille ihmisille tärkeä ja tarpeellinen instituutio. Lapsi ei pärjää ilman hänestä huolehtivaa vanhempaa, on hän biologinen, sijoitus- tai adoptiovanhempi. Lapsen tulo perheeseen on iloinen asia, ja varsinkin adoptiovanhempissa kyseistä hetkeä on voitu odottaa todella pitkään. Adoptiossa lapsi siirtyy perheestä toiseen, usein myös maasta toiseen, ja se mullistaa sekä lapsen, että jokaisen perheen jäsenen elämän täysin. Perhe, johon lapsi siirtyy, tarvitsee paljon tukea ja valmennusta jotta uusi elämä jatkuisi onnellisesti ja perhe olisi tasapainoinen.

Adoptoitu lapsi on synnyinmaassaan huostaan otettu, lastensuojelun asiakas. Asiakkuus kuitenkin päättyy lapsen tultua Suomeen ja adoption astuessa voimaan. Adoption jälkeen seuraa adoptiovanhempien sosiaalityöntekijän seurantavaihe, mutta se ei tuo vastamuodostuneelle perheelle riittävää tukea. Lainsäädännössä sanotaan, että adoptoiduille lapsille on tarjottava adoption jälkipalvelua, jossa käytännössä käydään läpi asiakirjoja ja selvitetään taustatietoja. Jälkipalvelu tulee usein perheelle ajankohtaiseksi vasta myöhemmin lapsen ollessa vanhempi. Tukea tulisi tarjota juuri adoption jälkeiseen aikaan, mutta lainsäädännössä ei ole määritelty adoption jälkeisen tuen antamista adoptoiduille ja adoptiovanhemmille. Lastensuojelun asiakkaana olevan huostaan otetun lapsen asiakkuus jatkuu aina 21-vuotiaaksi asti, miksi ei sitten adoptiolapsenkin? Adoptiolapsen on käytännössä adoption jälkeen aloitettava uusi lastensuojelun asiakkuus saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Adoption jälkeinen tuki on erityisen tärkeää adoptiovanhemmille. Vaikka adoptiolapsi tuo paljon iloa perheeseen, voivat arjen haasteet olla raskaita. Adoptiolapsi on kokenut eron vanhemmistaan tai vanhemmistaan, ja on varmasti kokenut hyljeksintää sekä yksinäisyyttä. Lapsi tarvitsee ennen kaikkea huolenpitoa. Vanhemmuutta on tuettava perhekohtaisesti, jotta vanhempien ja adoptiolapsen välille kehittyisi oikeanlaiset kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet.

Pelastakaa lapset ry:llä on toiminut lastensuojelun kehittämishanke Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti vuosina 2006 - 2009, jossa on kokeiltu erilaisia adoptiotukipalveluita adoption eri vaiheisiin ja perheiden eri elämäntilanteisiin. Adoptiotukipalveluita on kehitetty adoption odotusvaiheeseen, lapsen tultua perheeseen, adoptiolapsille, -nuorille, nuorille aikuisille adoptoiduille sekä adoptiovanhemmille. Lisäksi projekti on kehittänyt erilaisia materiaaleja helpottamaan adoptiovanhempien arkea.

Tässä Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyössä keskityn Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin tukipalveluita käyttäneiden asiakkaiden kokemuksiin palveluista. Opinnäytetyöni aineiston olen kerännyt tammi- maaliskuussa 2009 Adoptiolapsille

eheämpi elämä-projektin arviointitulaisuuksissa. Tämän jälkeen olen teemoitellut ja tyypitellyt aineiston sen mukaan mitä aineistosta on noussut esille. Olen peilannut aineistoa Adoptioperheet ry:n Adoptioerheet -lehden artikkeleihin projektin toimintavuosien ajalta. Lehdistä olen poiminut adoptiovanhempien, adoptoitujen sekä alan ammattilaisten artikkeleita adaption tuen tarpeesta. Vertailen opinnäytetyössäni kolmea edellä mainittua aineistoa.

Haluan tutkimuksellani tuoda esille adoptiotukipalveluita käyttäneiden äänen. Haluan auttaa lukijaa ymmärtämään tämän ihmisryhmän tilanteen Suomen lainsäädännön väliinpuotoajina ja taustan tukipalveluiden yhteiskunnalliselle tarpeelle. Haluan tutkielmallani korostaa adoptiotukipalveluiden tärkeyttä osana adoptioprosessia sekä lastensuojelua. Haluan tuoda adoptiotukipalveluita enemmän tietoisuuteen, varsinkin kun adoptiolakia uudistettaneen lähivuosina.

Opinnäytetyöni alussa esittelen hieman tutkimuksen taustaa, miten päädyin Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektiin ja tähän aiheeseen. Seuraavaksi kerron kuinka olen aineistoni hankkinut sekä analysoinut, jotta lukijan olisi helpompi ymmärtää kuinka opinnäytetyöni tieto on tuotettu. Työn lopussa olen vielä reflektoinut opinnäytetyöprosessiani ja mitä olen siitä oppinut. Olen pyrkinyt tekemään tutkielmastani selkolukuisen ja johdonmukaisen, jotta lukijalla olisi helppo ymmärtää sen sanomaa.

Toivotan Sinulle hyvä lukija, mielenkiintoisia lukuhetkiä!

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Olen opiskelujeni alusta asti halunnut suuntautua adoptioon liittyvään työhön, mutta sellaista suuntautumista ei ole missään, joten olen itse luonut oman polkuni adoptiotyön pariin. Kiinnostukseni adoptiotyöhön on lähtökohtaisesti henkilökohtainen, sillä olen itse adoptoitu - kotimaanadoptoitu. Adoptioasioista ei mielestäni puhuta yhteiskunnallisesti tarpeeksi, palvelut ovat pirstaleisia, eikä tarvittava tieto aina kulkeudu tukea tarvitseville. Halusin opinnäytetyölläni nostaa esille tuen tarpeen. Opinnäytetyössäni esittämäni mielipiteet, näkemykset ja johtopäätökset ovat minun omiani, eikä Pelastakaa lapset ry ota niihin kantaa.

2.1 Adoptiotyö ja adoptiolaki

Lastensuojelu on kehittynyt Suomessa jo pitkään ja mutkikkaasti monien eri reittien kautta. En tule käymään läpi tätä kehitystä kovinkaan yksityiskohtaisesti, vaan tarkastelen sitä Pelastakaa lapset ry:n kautta sekä yritän poimia tiettyjä pääkohtia kehityksen varrelta, jotka ovat minun tutkimukseni kokonaisuuden kannalta relevantteja. Adoptiotyön ja -lain kehitystä on tarpeellista avata sen takia, että ymmärtäisi kuinka tärkeää sekä adoptiotyö, että toimiva lainsäädäntö on yhteiskunnalle.

2.1.1 Adoptiotyön kehittyminen

Vuonna 1922 perustettiin Suomeen kansalaisjärjestö Koteja kodittomille lapsille ry, jossa sovellettiin tanskalaista mallia vastaavaan tarkoitukseen. Suomessa ei ollut kasvatuskoteja hankkivaa ja välittävää järjestöä, eikä turvattomille lapsille ollut vastaanottokoteja. Aiemmin Suomeen oli jo perustettu 1870-luvulla Turvattomien lasten yhdistys, jolla oli samankaltaisia pyrkimyksiä kuin nyt perustetulla yhdistyksellä, sekä 1893 perustettu Helsingin Lastensuojeluyhdistys, joka valvoi kasvattilapsihoitoa yhdessä kaupungin köyhäinhoitoyhdistyksen kanssa. (Kauppi & Rautanen 1997: 24.) Koteja kodittomille lapsille ry:n päämääränä oli auttaa hoidon puutteessa olevia lapsia saamaan kodin hoitoa ja kasvatusta. Tätä varten oli yhdistyksen perustettava vastaanottolaitoksia. Järjestö sijoitti turvattomia lapsia yksityisiin kasvatuskoteihin, joita se tuki, neuvoi ja valvoi. Yhdistys sai tukea korkeimmilta lastensuojelun virkamiehiltä ja työväenliikkeeltä, mikä edisti yhteyksien luomista sekä valtion että kuntien viranomaisiin ja päättäjiin. Nämä tahot antoivat järjestölle myös taloudellista tukea ja kunnat käyttivät aktiivisesti yhdistyksen palveluita. (Kauppi & Rautanen 1997: 28.) 1920-luvulla perustettiin myös kansainvälinen Save the Children Union lastensuojelun tehostamiseksi. Useimmat Euroopan lastensuojelujärjestöt liittyivät tähän yhdistykseen. (Pelastakaa lasten internetsivusto a.)

Adoptiolaki säädettiin vuonna 1925. Sitä ennen oli ollut mahdollista adoptoida kasvattilapsia. Koska lainsäädäntöä ei aiemmin ollut, oli noudatettava tiettyjä sääntöjä: lapsen vanhemmilta tai holhoojalta piti olla suostumus ja paikkakunnan asianomaisen lastensuojeluviranomaisen, esimerkiksi köyhäinholitolautakunnan, oli puollettava päätöstä. Tämän jälkeen siirrettiin kirkkoherranvirastossa anottava lapsi ottovanhempien perhekuntaan ja nimeen. Uusi adoptiolaki antoi turvan adoptioprosessin osapuolille, lapselle ja adoptiovanhemmille. Ensimmäisenä muutettiin joitakin kasvattilapsisuhteita adoptioiksi. (Kauppi & Rautanen 1997: 59 - 60.) Adoptioiden määrä alkoi hiljalleen kasvaa, mutta vasta 1937 voimaan astuneen lastensuojelulain myötä adoptiot vilkastuivat (Kauppi & Rautanen 1997: 61). Keskeisimmät uudistukset mitä lastensuojelulaki toi tullessaan, olivat huostaanottosäännösten luominen sekä lastensuojelun erottaminen muusta kunnallisesta sosiaalihuollosta. Lastensuojelulain lastensijoitus- ja tarkastustyö annettiin virallisesti Koteja kodittomille lapsille ry:lle. Ennen lastensuojelulakia lastensuojelualalla toimi monia eri järjestöjä hyvin pirstaleisesti ja niiden väliset suhteet olivat kireät. Lain astuttua voimaan, se loi sopua järjestöjen välille ja pystyttiin luomaan keskusjärjestö, nykyisen Lastensuojelun Keskusliiton edeltäjä - Suomen Lastensuojelun ja Nuorisohuollon Keskusliitto. Koteja kodittomille lapsille ry oli yksi perustajajärjestöistä. (Kauppi & Rautanen 1997: 68 - 69.)

Vuonna 1945 Koteja kodittomille lapsille yhdistyi Pelastakaa Suomen Lapset ry:n kanssa ja tämän suuren yhdistyksen ja organisaatiomuutoksen myötä syntyi uusi yhdistys, Pelastakaa Lapset ry. (Kauppi & Rautanen 1997: 119.) Yhdistyksen nimi muutettiin samaan muotoon kuin monien muiden maiden Save the Children -järjestöt, jotta kansainväliset lastensuojelukontaktit vahvistuisivat. (Pelastakaa lasten internetsivusto a.)

1950-luvulla sekä ottolapsityö että yhteiskunnan tarpeet muuttuivat. Koettiin, että kun oli edellytykset lapsen sijoittamiseen ottokotiin, oli se lapsen kannalta parempi ja turvallisempi ratkaisu kuin kasvatuskotiin sijoittaminen. Ottolapsia haluavien perheiden määrä kasvoi samalla kun kasvattilapsia haluavien perheiden määrä laski. 1960 ja 1970 -luvuilla ottolapsityö jatkui vilkkaana ja uusi ottolapsilaki tuli voimaan 1980. Lakiin lisättiin säännökset kansainvälisestä adoptiosta ja uusi nykyinen adoptiolaki astui voimaan 1985. Uudessa laissa kaikki juridiset siteet lapsen ja biologisten vanhempien välillä katkesivat samalla kun lapsi sai ottovanhempiensa ja -sukunsa biologisen lapsen oikeudet. (Kauppi & Rautanen 1997: 159.)

2.1.2 Adoptioprosessi

Adoptio on lastensuojelua, jota säätelee sekä Suomen, että kansainvälisen adoption osalta myös lapsen synnyinmaan lainsäädännöt. Suomessa prosessia säätelee laki lapseksiottamisesta

(153/1985) ja sen asetukset (508/1997) ja (509/1997) (Ottolapsineuvonta 1998: 47- 62) sekä YK:n lasten oikeuksien sopimus ja ns. Haagin sopimus. (Uhtio 2006: 8.)

Sosiaali- ja terveysministeri on hyväksynyt kolme kansainvälisen adoptiopalvelun antajaa, ja Pelastakaa lapset ry on yksi niistä (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto b). Pelastakaa lasten adoptiotyö sisältää adoptioneuvonnan, kansainvälisen adoptiopalvelun, kotimaiset adoptiot sekä adoption jälkipalvelun. Adoptiolasta voi hakea 25-vuotiaana joko yksin tai aviopuolison kanssa. Yläikäero lapsen ja vanhemman hakijapuolison välillä on 45 vuotta. Adoptiohakijoilta toivotaan mahdollisimman vakaata elämäntilannetta ja terveyttä. (Uhtio 2006: 8.)

Adoptioprosessi alkaa lakisääteisellä adoptioneuvonnalla, joka on ilmaista ja jota antaa oman asuinkunnan sosiaalitoimi ja Pelastakaa lasten eri aluetoimistot. Adoptioneuvonta on tarkoitettu kaikille adoption osapuolille, eikä adoptiosuhdetta voida muodostaa ennen neuvontaa. Adoptioneuvonnassa arvioidaan ensin hakijoiden edellytykset adoptiovanhemmuudelle. Kansainvälisessä adoptioneuvonnassa sosiaalityöntekijä kirjoittaa kotiselvitysasiakirjan, jossa käy ilmi hakijoiden elämäntilanne, adoptiomotiivit sekä kasvatusvalmiudet. (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto b.) Adoptioneuvontaa annetaan myös lasta adoptioon antamista harkitseville henkilöille (Uhtio 2006: 8).

Kansainvälisessä adoptiossa haetaan lupaa Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnalta, joka toimii Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa. Seuraavaksi lähetetään hakemuspaperit kohdemaahan adoptiopalvelunantajan kautta. Kansainvälinen adoptioneuvonta ja lapsitiedon odottaminen kestää noin 1-2 vuotta, kun taas kotimainen noin 3-5 vuotta. (Uhtio 2006: 8.) Tämä ero johtuu siitä, ettei kotimaan adoptiolapsia ole niin paljoa, kuin kansainvälisiä. (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto b). Lapsitiedon saamiseen voi mennä kauankin, mutta sen saatuaan, hakijat voivat lähteä hakemaan adoptiolastansa hänen synnyinmaastaan (Uhtio 2006: 8). Adoptioneuvonta jatkuu seurantavaiheena lapsen tultua perheeseen (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto b). Sosiaalityöntekijä käy tapaamassa perhettä ja laatii raportteja lapsen elämästä uudessa perheessä (Uhtio 2006: 8).

Kansainvälisen adoptiopalvelun tehtävä on välittää ulkomaalaiselle lapselle ottovanhemmat Suomesta, jos lapselle ei löydy vanhempia hänen kotimaastaan. Tällä hetkellä Pelastakaa lapset ry tekee yhteistyötä Filippiinien, Kiinan, Venäjän ja Thaimaan kanssa. (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto b.)

2.1.3 Adoptiotoimijat Suomessa

Suomessa adoptiotyötä tehdään suurimmaksi osaksi järjestötyönä. Suomessa toimii neljä adoptiotyötä tekevää järjestöä: Pelastakaa lapset ry; Interpedia ry; Adoptioperheet ry ja

Yhteiset lapsemme ry. Järjestöjen lisäksi adoptiotyötä tekee Helsingin kaupungin sosiaalivieraston adoptiokuraattori.

Pelastakaa lapset ry on vuonna 1922 perustettu suuri suomalainen voittoa tuottamaton kansalaisjärjestö, jonka pyrkimyksenä on parantaa koko lapsiväestön asemaa ja edistää lapsen edun toteutumista. Pelastakaa lapset ry on yksi kolmesta Sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymästä adoptiopalvelunantajasta Suomessa. Adoptiotyön lisäksi Pelastakaa lapset ry:n toimintaan kuuluu muun muassa vapaaehtois- ja kummitoiminta, lasten lomakoti-, tukiperhe-, sijaiskoti-, ja lastenkotitoiminta ympäri Suomea sekä lähialue- ja kehitysyhteistyöhankkeet ja lasten hätäaputoiminta. Järjestön rahoitus tulee muun muassa Raha-automaattiyhdistykseltä, jäsenmaksuista, yritysyhteistyöstä ja järjestön omasta varainkeruusta. (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto d.)

Interpedia ry on vuonna 1974 perustettu kaksikielinen suomalainen kansalaisjärjestö. Interpedia ry on myös valtuutettu kansainvälisen adoptiopalvelun antaja ja järjestöllä on Suomen pitkäaikaisin kokemus kansainvälisestä adoptiotoiminnasta. Interpedia ry tuottaa myös adoption tukipalveluita yhteistyössä muiden adoptiotoimijoiden kanssa. Adoptiotyön lisäksi Interpedia ry:n keskeisiin toimintamuotoihin kuuluu pyrkimys ihmisten erilaisuuksiin perustuvien ennakkoluulojen poistaminen sekä kehitysyhteistyö ja kummitoiminta. Interpedia ry on muun muassa Raha-automaattiyhdistyksen tukema, mutta moni järjestön toiminta-alueista on toteutettu vapaaehtoisuudella. (Interpedia ry:n internetsivusto.)

Adoptioperheet ry on perustettu tukemaan sekä kotimaan, että kansainvälisen adoption kaikkia osapuolia ja läheisiä. Yhdistys on valtakunnallinen adoptiopalvelunantajista riippumaton ja jäseneksi voi hakeutua adoptoidut, adoptiovanhemmat, adoptiota harkitsevat, adoptioperheiden läheiset sekä kaikki, jotka kannattavat yhdistyksen päämääriä. Adoptioperheet ry julkaisee samannimistä jäsenlehteä ja yhdistyksen toimintamuotoihin kuuluu muun muassa koulutus- ja keskustelutilaisuuksien järjestäminen sekä järjestää tutustumismahdollisuuksia adoptioperheiden kesken. Yhdistyksen pyrkimyksiä ovat adoptioprosessin eri vaiheissa olevien adoptioperheiden tukeminen, osallistuminen julkisuudessa käytävään adoptiokeskusteluun sekä adoptioperheiden yhteiskunnallisen aseman parantaminen. Raha-automaattiyhdistys tukee myös Adoptioperheet ry:tä. (Adoptioperheet ry:n internetsivusto.)

Yhteiset lapsemme ry on vuonna 1988 perustettu suomalainen valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, joka tavoitteena on luoda erilaisuutta hyväksyvä yhteiskunta, jossa kaikilla lapsilla on hyvä elämä. Tavoitteena on edistää maahanmuuttajataustaisten, monikulttuuristen, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien sekä kansainvälisesti adoptoitujen lasten asemaa Suomessa. Järjestöllä on toimintaa kuten kursseja, leirejä ja tapahtumia adoptoiduille, adoptiovanhemmille, -perheille ja perheiden läheisille. Yhteiset lapsemme ry pyrkii toiminnallaan lisäämään myös

lasten ja nuorten parissa työskentelevien erityisosaamista. (Yhteiset lapsemme ry:n internet-sivusto.)

Yhteiset lapsemme ry ylläpitää myös adoptiokuraattorin toimintaa. Suomalaiset kansainvälisen adoption palvelunantajat (Pelastakaa lapset ry, Interpedia ry ja Helsingin kaupungin sosiaalivirasto) aloittivat adoptiokuraattorin toiminnan vuonna 1998 ja ovat edustettuina Adoptiokuraattoritoiminnan ohjausryhmässä. Adoptiokuraattori palvelee kansainvälistä adoptiota harkitsevia, adoptioprosessin eri vaiheissa olevia perheitä, adoptiovanhempia, -lapsia ja -nuoria sekä aikuisia adoptoituja. Adoptioperheiden kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset voivat myös käyttää adoptiokuraattorin erilaisia koulutuksia ostopalveluina. Adoptiokuraattoritoiminnan työntekijöillä on sekä ammatillista osaamista adoptiosta, että omakohtaista kokemusta adoptiovanhemmuudesta. Toiminta perustuu puhelinpalveluun, joka tarjoaa keskusteluapua, neuvoja ja tukea soittajalle ja ohjaa häntä myös tarvittaessa eteenpäin. Adoptiokuraattorille soittaminen on luottamuksellista ja soittaja voi esiintyä nimettömänä. Adoptiokuraattoritoiminnan päärahoittajana toimii Raha-automaattiyhdistys. (Adoptiokuraattorin internetsivusto.)

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston adoptioyksikkö on kolmas Sosiaali- ja terveysministeriön valtuuttama kansainvälinen adoptiopalvelunantaja. Adoptioyksikön palveluihin kuuluu kansainvälisen adoptiopalvelun lisäksi tarkoitetut lakisääteiset adoptioneuvonta ja jälkipalvelu. Kansainvälinen adoptiopalvelu on kaikkien suomalaisten saatavilla, kun taas adoptioneuvonta on vain helsinkiläisille tarkoitettu palvelu. Helsingin adoptiopalvelu on toiminut vuodesta 1985, ja sen yhteistyömaat ovat Viro, Thaimaa, Kolumbia ja Etelä-Afrikka. (Helsingin kaupungin sosiaaliviraston internetsivusto.)

2.2 Adoptiotutkimus

Adoptiotyötä tehdään paljon järjestötyönä ja adoptioasiantuntijat pyrkivät kehittämään alaa jatkuvasti. Tutkimuksia itse adoptiotukipalveluista ei ole tehty, mutta Suomessa on adoptiotutkijoita, jotka tutkivat adoptiota eri näkökulmista. Adoptioperheet -lehti kirjoittaa säännöllisesti ajan tasalla olevista tutkimuksista. Tutkimukset käsittelevät usein adoptiolapsen terveyttä tai kielellistä kehitystä.

Huomattavin tutkimus tällä hetkellä on meneillään oleva Pelastakaa lapset ry:n lastenpsykiatri Jari Sinkkosen johtama suuri suomalainen adoptiotutkimus. Vastaavaa, näin laajaa tutkimusta ei ole tiettävästi tehty aiemmin muualla. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka Suomeen ulkomailta adoptoidut lapset ovat sopeutuneet uuteen kotimaahansa. Tutkimuksessa arvioidaan lapsen terveyttä, psyykkistä sopeutumista ja mahdollisia ongelmia tai häiriöitä

kehityksessä. Tutkimuksessa selvitetään myös vanhempien kokemuksia omasta vanhemmuudesta ja kuinka he kokevat Suomen palvelujärjestelmän toimivan. Tulosten avulla palveluja voi kehittää tulevaisuudessa toimimaan enemmän perheiden tarpeiden mukaan. Tutkimus on koko maan kattava, eli tarkoituksena on saavuttaa kaikki runsaat 3000 adoptoitua Suomessa. Adoptioerheet-lehden artikkelissa Jari Sinkkonen kertoo tutkimuksen olevan haluttu, sillä adoptiovanhempien lisäksi media ja moni adoptiolasten parissa työskentelevä taho ottaa yhteyttä adoptioasioista. Tutkimus suoritetaan laajoilla lomakekyselyillä, joihin vastaavat sekä adoptoidut itse että adoptiovanhemmat. Tutkimushankkeen suunnittelussa on ollut mukana koti- ja ulkomaalaisia asiantuntijoita ja sen toteuttaa moniammatillinen tutkimusryhmä. Hanke on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama, jossa työskentelevät yhdessä Pelastakaa lapset ry, Interpedia ry, ja Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. (Sinkkonen 2007: 38.)

Hannele Davidsson kirjoittaa Adoptioerheet -lehden artikkelissaan perheterapeutiksi opiskelevan erityisopettaja Marita Vänskan tutkimuksesta Venäjältä adoptoiduista ja heidän kiintymyssuhteiden kehittymisestä. Vuonna 2006 esittelemässään tutkimuksessa Vänskä tutki adoptiota systeemin sisällä, mutta huomasi tutkimuksessaan, että adoptioerheet rakentavat itselleen oman alasysteemin helpottamaan adoptiosta selviämistä. Vänskä haluaa korostaa kiintymyssuhteen merkitystä tässä alasysteemissä, sillä hän oppi Venäjällä opiskellessaan, että siellä laitoshoidossa olevien lasten kiintymyssuhteissa oli omat erityispiirteensä. Venäläisissä lastenkodeissa hoito oli enemmän painottunut terveydellisiin kuin sosiaalisiin asioihin. Vänskä huomauttaa tutkimuksessaan adoptiovanhemman oman kokemuksen kiintymyssuhteen kehittymisestä vaikuttavan lapsen kiintymyssuhteen kehitykseen. Vanhemman kiintymyssuhdekemusten työstäminen onkin tärkeää, koska kiintymyssuhteen kehittymisellä on dynaaminen suhde ihmisen kokemuksiin. Tutkimuksessaan Vänskä käyttää MIM -menetelmää (Marshak Interaction Method), josta vanhemmat voivat nähdä lapsensa kehitysiän ja se helpottaa vanhempia ymmärtämään eri tilanteita. Tutkimus on narratiivinen, ja Vänskä vertaileekin tutkimuksessaan haastateltujen perheiden kertomia tarinoita suhteessa MIM -menetelmään. Suhteen pitäisi vaikuttaa siihen miten vanhemmat päättävät lapsensa asioista tulevaisuudessa. Vänskä pitää tärkeänä sitä, että kun perhe käy asiat kunnolla läpi, heillä on realistisemmat odotukset ja paremmat mahdollisuudet vastaanottaa lapsi sellaisena kuin hän on. (Davidsson 2006: 22.)

Adoptiolasten kielen kehitystä on tutkittu suhteellisen paljon, varsinkin Ruotsissa, missä kansainvälinen adoptio on suuremmissa mittakaavoissa kuin Suomessa. Tutkimuksissa nousee esille, että adoptiolasten vaikeudet kielen hallinnassa aiheuttavat oppimisen ongelmia koulussa. Puheterapeutti ja erityisopettaja Leena Kaivosoja-Jukola on tutkinut ulkomailta adoptoitujen esikouluikäisten lasten kielen tietoisuutta, mutta ei ole voinut todistaa kielen tietoisuuden selittävän ko. vaikeuksia. Hän toteaa kuitenkin, että asiaa tulisi tutkia laajemmin, jotta kielen vaihtumisen prosessia pystyisi tutkimaan perusteellisemmin. Kaivosoja-Jukola huomauttaa,

että kielellisen tietoisuuden hallinta näyttää olevan ikään tai kehityksikään liittyvä taito. (Kai-vosoja-Jukola 2006: 12 - 13.)

Terveydenhoitaja, TtM Sanna Mäkipää kirjoittaa Adoptioperheet -lehden artikkelissa Adoptiolasten terveys tutkimusten valossa (2007) USA:han ulkomailta adoptoitujen adoptiolasten terveyden tilasta tehdyistä tutkimuksista. Hän kirjoittaa muun muassa adoptiolapsen synnyinmaan kulttuurin, terveystieteen sekä lasten biologisten äitien raskausolosuhteiden vaikuttavan adoptiolapsen terveyteen. Adoptiolapset ovat yleensä sekä psyykkisesti että fyysisesti muita lapsia jäljessä adoptiohetkenä, mutta ne kirivät kyllä ajan myötä muita lapsia kiinni. Fyysisen kasvun kiinni saaminen on usein paljon helpompaa kuin psyykkisen. Adoptiolapset ovat kuin muutkin lapset, alttiita perinnöllisille sairauksille, mutta varsinkin psyykkisten ongelmien altistumiselle herkempiä. Psyykkiset häiriöt voivat ilmetä vasta myöhemmin, joten niitä ei pystytä kartoittamaan adoptiotilanteessa. Yksi adoptiolapsilta tutkimuksissa löytynyt sairausryhmä on infektiosairaudet, joihin kuuluu muun muassa B- ja C-hepatiitit, syfilis, tuberkuloosi HIV-infektio ja erilaiset ihoinfektiot. Lapsilla voi myös olla geeniperäisiä sairauksia, joita ei esiinny yleisesti Suomessa. Adoptiolapsilla voi ilmetä kasvuun ja kehitykseen liittyviä ongelmia, esimerkiksi ennen aikaista puberteettia tai aistiongelmiä. Lisäksi voi esiintyä erilaisia käytöshäiriöitä, masennusta, ahdistuneisuutta sekä kiintymys- ja vuorovaikutussuhteiden kehityksen häiriöitä. Mäkipää muistuttaa, että adoptiovanhemmilla on hyvä olla tietoa terveysriskeistä niin, että he voivat miettiä omaa jaksamistaan adoptiota harkitessa. Lapsi ansaitsee kuitenkin aina kodin, on hänen terveytensä sitten millainen tahansa. (Mäkipää 2007a: 13 - 15.)

2.3 Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti

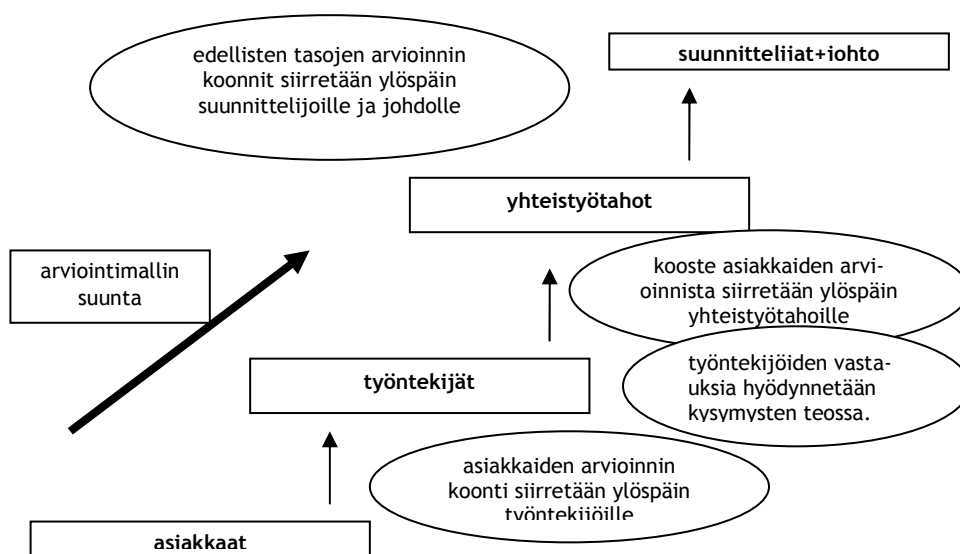
Toteutan opinnäytetyöni yhteistyössä Pelastakaa lapset ry:n Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin kanssa. Projekti on RAY:n rahoittama nelivuotinen (2006 - 2009) adoptiotukipalvelujen kehittämisprojekti, jossa on kokeiltu erilaisia uusia palveluita ja materiaaleja adoptiolasten ja -vanhempien tueksi. Adoptiolapsi voi työstää adoptiotaan pitkin elämäänsä ja tukea voi tarvita pitkälle adoptiolapsen aikuisuuteenkin asti. Tämän takia projekti onkin pyrkinyt luomaan erilaisia tukipalveluita adoptiolapsen eri elämänvaiheisiin. Adoptiovanhemmuuteen voi tarvita tukea, kun adoptiolapsi on koulu- tai murrosikäinen. Tällöin voi ilmetä aivan uusia haasteita perheessä ja tukea tarvitaan usein varsinkin adoption alussa, lapsen tultua perheeseen, jolloin tuetaan lapsen ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen luomisessa. (Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin yleisesite 2008.)

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin viimeisenä toimintavuonna (2009) projektille kehitettiin oma arviointimallinsa. Uudenlainen arviointimalli-idea sai alkunsa siitä, että projektin

työntekijät (projektipäällikkö ja -vastaava) halusivat saada enemmän irti projektinsa saavutuksista kuin vain tavanomaisen loppuraportin. He halusivat konkreettista tietoa siitä kuinka projekti on onnistunut ja mitä tulisi vielä edelleen kehittää. Arviointi ajoittui projektin viimeisen toimintavuoden alkupuolelle, jotta arvioinnin tulosten selvittyä voisi vielä ehtiä tekemään tarvittaessa parannuksia projektissa kehitettyihin tukipalveluihin.

2.3.1 Arviointimalli

Projektissa kehitetty arviointimalli on monivaiheinen ja se etenee systemaattisesti vieden tietoa yhdeltä taholta seuraavalle. Arvioinnissa mukana olleet tahot ovat projektin asiakkaat, Pelastakaa lapset ry:n keskuustoimiston adoptiotyöntekijät sekä kansainvälisen adoptiopalvelun antajat, muiden adoptiotoimijoiden edustajia (adoptiopalvelunantajat: Helsingin kaupungin adoptioyksikkö ja Interpedia ry; adoptiojärjestöt: Yhteiset lapsemme ry ja Adoptioperheet ry, ja Adoptiokuraattori) sekä Pelastakaa lasten suunnittelijat ja johto.

Kuvio 1: Arviointimalli

Arvioinnin rakenne vie tietoa eteenpäin asiakkaiden arvioinnin tuloksista aina suunnittelijoiden ja johdon arviointiin saakka. Tavoitteena on siirtää tietoa ruohonjuurelta (asiakkailta) hallintoon (johdolle). Katso kuvio 1.

Tämänkaltaisen arviointimallin kehittämisen taustalla oli projektin tavoite tuoda projektin saavutuksia enemmän tietoon arviointia tekeville tahoille. Jokaiseen arviointiin kerättiin oma ennakkomateriaalinsa, johon arvioitsijoita pyydettiin paneutumaan ennen itse arviointitilaisuutta. Kaikille arviointiryhmille yhteisinä materiaaleina toimivat taulukko projektissa kehitte-

tyistä työmuodoista ja materiaaleista, projektin virallinen esite, sekä Helsingin Sanomissa 2008 ilmestynyt Mielipidekirjoitus: Adoptiolapsia ja perheitä tuettava myös adoption jälkeen (Pärssinen-Hentula & Tervonen-Arnkil). Tämä materiaali luonnollisesti kasvoi aina arvioinnin edetessä tasolta seuraavalle, kun materiaaliin lisättiin koonnit edellisten tasojen arvioinnista.

2.3.2 Oma osuuteni arviointiprosessissa

Suoritin viimeisen harjoitteluni ”Ammattityön ja palveluinnovaatioiden kehittäminen” Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa loppuvuodesta 2008. Minun harjoittelutehtävänäni oli auttaa projektin työntekijöitä arviointimallin kehittämisessä ja arviointikysymysten suunnittelussa. Keskityin suunnittelussa asiakkaiden arviointikysymyksiin ja arviointitilaisuuden järjestämiseen. Harjoitteluni jo loputtua joulukuussa 2008, osallistuin tammikuussa 2009 yhteen kahdesta asiakkaiden arviointitilaisuudesta sekä maaliskuussa 2009 adoptioitoimijoiden arviointitilaisuuteen. Tilaisuuksista ja niiden järjestelyistä kirjoitan tarkemmin kappaleessa 4.3. Aineiston keruu.

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetty arviointimalli on erittäin laaja ja prosessina pitkä. Arvioinnin tuloksia koottaessa ja varsinkaan raportoitaessa ei pystytä juuri arvioinnin laajuuden takia keskittymään kaikkiin arvioinnissa esiin tulleisiin asioihin. Projektissa toivottiin, että asiakkaan ääneen paneuduttaisiin erikseen, jotta sen sanoma saataisiin esille. Asiakkaat ovat kuitenkin lopuksi se ryhmä minkä takia kyseistä työtä tehdään - myös jatkossa. Projektin työntekijöiltä tulikin pyyntö, että tekisin heidän arviointiraporttinsa rinnalle työn, joka keskittyy arvioinnin lähtökohtaan, eli asiakkaiden näkökulmaan adoptiotukipalveluiden tärkeydestä ja kehittämistarpeista. He halusivat minun myös tarkastelevan onko heidän luoma arviointimalli vienyt tietoa eteenpäin asiakkaiden arvioinnista adoptioitoimijoiden arviointiin ja kuinka se näkyy. Paneudun siis opinnäytetyössäni asiakkaiden antamaan arviointiin projektista; tarkastelen heidän näkökulmiaan ja kokemuksiaan projektissa kokeilluista adoptiotuki-muodoista. Tarkastelen myös sitä, kuuluko asiakkaiden ääni adoptioitoimijoiden arvioinnin tuloksissa vai jääkö se byrokratian rattaiden alle.

2.4 Arviointitutkimus

Koska opinnäytetyöni käsittelee arviointia, selvitän mitä arviointitutkimus käsittää ja miten sitä hyödynnetään kehittämistyössä. Arviointitutkimus-käsite on hankala ja pyrinkin avaamaan sitä seuraavaksi.

Marketta Rajavaara (1999) kertoo artikkelissaan ”Arviointitutkimuksen hyödynnettävyys” arviointitutkimusta koskevan keskustelun käynnistyneen 1900-luvun alussa alun perin Yhdysvalloissa, mutta tullut esille vasta 1960-luvulla, ja on sittemmin levinnyt myös maailmanlaajuisesti. Rajavaara kertoo, että kun perinteisten instituutioiden, kuten kirkon merkitys on vähentynyt yhteiskunnassa, on arviointitiedon merkitys kasvanut. Rajavaara kirjoittaa arvioinnin ja arviointitutkimuksen välisen rajan olevan häilyvä sekä käytännössä että eri määritelmässä. Arviointia ja arviointitutkimusta tehdään ensisijassa päätöksenteon ja kehittämistyön tueksi, jotta voisi kartoittaa eri vaihtoehtoja sekä selvittää toimintaohjelmien toimintaympäristöjen rajoitukset. Rajavaara kertoo, että arvioinnin voi määritellä toimenpideohjelmien piirteiden, toimintojen ja tulosten systemaattiseksi tiedonkeruuksi. Ohjelmien arvioinnin tavoitteena on parantaa niiden vaikuttavuutta tai vaikuttaa päätöksiin, jotka koskevat tulevaisuudessa toteutettavien toimenpideohjelmien suunnittelua. Arviointitutkimus ei vielä toistaiseksi ole oma tieteenalansa, mutta lähtökohdat siihen ovat olemassa. (Rajavaara 1999: 37 - 41.)

Merja Näsänen selvityksessä ”Arviointitutkimuksesta Suomalaisessa sosiaalihuollossa - asiantuntijahaastatteluja” (1998) kysyttiin viideltätoista sosiaalialan asiantuntijalta evaluaatiotutkimuksen määrittelystä, nykytilasta, ongelmista, mahdollisuuksista ja tulevaisuudenmahdollisuuksista. Asiantuntijat kokivat arviointitutkimuksen määritelmän hankalaksi. Tutkimuksen esteisiin, kuten ennakkoluuloihin, pelkoihin sekä arvostuksen puuttumiseen arviointitutkimusta kohtaan puututtiin erityisesti. Esille nousi halu puhua mieluummin yleensä yhteiskunnallisesta tutkimuksesta ja konsultaatiosta kuin evaluaatiotutkimuksesta. Selvityksessä Näsänen toteaa, että arviointitutkimuksesta saadun palautteen avulla saadaan aikaan mahdollisuuksia oppimiselle ja tutkimusmallia voidaan käyttää apuna päätöksenteossa sekä toimeenpanossa. Hän lisää, että arviointitutkimus on kehittyvä ala, jota hyödyttäisi se, että terminologiaa pysäytettäisiin vakiinnuttamaan ja antamaan siitä suosituksia. (Näsänen 1998: 4.)

Pirjo Pölkki kirjoittaa artikkelissaan ”Lastensuojelutyön tutkimus- ja kehittämistoiminta” palveluiden arvioinnin nousseen yhä keskeisempään asemaan muodostaen oman tutkimusalan. Sosiaalipalvelujen arviointi ei ole Suomessa yhtä kehittynyttä kuin terveydenhuollon arviointi, mutta sitä on edistänyt paljon entisen Stakesin FinSoc -evaluaatioryhmä kehittämällä arvioinnin menetelmiä ja tekemällä arviointitutkimuksia. Pölkki kertoo realistisen arvioinnin yleistyneen sosiaalialalla. Tällä hän tarkoittaa arviointitapaa, joka selvittää, mikä toimii kenellekin ja missä kontekstissa. Sosiaalialalla korostettu asiakastilanteiden ainutlaatuisuus näkyy siinä, että tiedon koetaan määrittävän ensisijaisesti yksilö- ja tilannekohtaisesti. Hän sanoo asiakasmittareiden laatimisen olevan hyvin tärkeää, yleisin mittari onkin asiakastytyväisyys. Pölkki sanoo arviointikriteerien ja mittareiden laatimisen sekä mittaan ja tietoon perustuvan arvion olevan arvioinnissa keskeisiä asioita. Hän esittää muun muassa jonkin kunnan lasten hyvinvoinnin tarpeet, lainsäädännön, eettiset arvot sekä asiantuntijamielipiteet esimerkeiksi sille, mihin lastensuojelun arvioinnin kriteerit voivat perustua. Hän muistuttaa

kuitenkin, ettei kriteerien ja mittareiden löytäminen aina ole helppoa. Pölkki jakaa arvioinnin tulosarviointeihin ja prosessinarviointeihin. Yleensä arvioidaan jonkin toiminnan tuloksellisuutta; jonkin tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Arviointia kohdistetaan myös palveluprosessien laatuun organisaatioissa. Pölkki toteaa, että arviointia voidaan toteuttaa ennen hanketta, sen aikana ja sen päätyttyä. Lastensuojelussa arviointia käytetään palvelujen laadun kehittämishankkeissa, joissa arvioinnin kohteena voivat olla esimerkiksi asiakkaiden tarpeet, palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja riittävyys. (Pölkki 2004: 277 - 279.)

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitolla ja Terveiden edistämisen keskuksella on ollut yhteinen hanke, JÄRVI -hanke, vuosina 2005 - 2009, jonka tarkoituksena on ollut arviointiosaamisen vahvistaminen ja arviointikäytäntöjen kehittäminen sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä muiden alan yhteisöjen parissa. Hankkeen kaksi keskeistä osa-aluetta ovat vaikuttamistoiminnan ja kehittämishankkeiden kehittäminen sekä arviointiosaamisen ja välineiden kehittäminen tiiviissä yhteistyössä sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa. JÄRVI -hankkeen tavoitteina on kehittää ja soveltaa erilaisia arviointimenetelmiä sosiaali- ja terveysalalle vahvistaen järjestöjen tarvitsemaa arviointiosaamista, luoda järjestöjen, yhteistyöyhteisöjen ja muiden organisaatioiden välille arvioinnin osaamisverkosto, tarjota tukea järjestöjen vaikuttamistoiminnan ja hyvinvointihankkeiden perusarviointiin ja seurantaan sekä vahvistaa arvioinnin merkitystä järjestöjen toiminnan ohjauksessa ja suunnittelussa. (JÄRVI -hankkeen esite.) Hankkeen pilottisopimuksen on allekirjoittanut 43 eri sosiaali- ja terveysalan järjestöä, mukaan lukien Pelastakaa lapset ry (JÄRVI -hankkeen internetsivusto).

Hankkeen tuloksena ilmestyy syksyllä 2009 perusopas järjestöjen toiminnan arvioinnista. Ooppaassa tulee olemaan esimerkein varustettuja kuvauksia järjestöjen arvioivan ajattelun ja työotteen kehityksestä. (JÄRVI -hankkeen internetsivusto.)

3 KESKEISET KÄSITTEET

Keskeisinä käsitteinä opinnäytetyössäni ovat adoptio, adoption jälkipalvelu, adoption tukipalvelut sekä asiakaslähtöinen arviointi. Avaan seuraavaksi näitä käsitteitä, jotta syntyisi selkeämpi kuva siitä, mitä opinnäytetyössäni käsittelem.

3.1 Adoptio

Adoptio on laillinen toimenpide, lapseksiottaminen ja sitä säätelevät laki lapseksiottamisesta sekä kansainväliset sopimukset. Adoption myötä vanhemman oikeudet ja velvollisuudet siirty-

vät lapsen adoptiovanhemmille. (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto b.) Adoptiolapsi puolestaan saa adoption myötä perheessä täysin saman aseman kuin perheeseen syntynyt lapsi. Suomessa vallitsee ns. vahva adoptio, joka katkaisee kaikki juridiset siteet lapsen aikaisempaan perheeseen. Kansainvälisten adoptioiden määrä on Suomessa kasvussa. Siihen vaikuttavat sekä lisääntynyt adoptiokiinnostus Suomessa että lasten synnyinmaiden tilanteet. (Uhtio 2006: 8 - 9.)

Adoptioita tehdään maailmalla valtioiden välisesti 40 000 vuosittain, niistä puolet adoptoidaan USA:han. Ruotsi, Norja ja Espanja ovat suhteellisesti suurimpia adoptiolasten vastaanottajamaita, Suomella on vielä kirittävä. Suomessa on noin 3 000 kansainvälisesti adoptoitua, joista vain pieni osa on täysi-ikäisiä, kun taas Ruotsissa vastaava luku on 43 000, joista yli puolet on täysi-ikäisiä. (Uhtio 2006: 8.)

3.2 Jälkipalvelu

Adoptoidulla on oikeus saada ilmaista jälkipalvelua palvelunantajaltaan. Adoptoidun, adoptiovanhempien ja biologisten vanhempien lakisääteinen jälkipalvelu sisältää adoptioeuvonnan antajan ja adoptiopalvelunantajan antaman avun ja tuen koskien taustatietojen selvittämistä ja adoptioasiakirjojen välittämistä. Pelastakaa lasten internetsivustolla kerrotaan, että jälkipalveluun hakeutuva adoptoitu voi hakea jälkipalvelusta esimerkiksi tietoja taustastaan, sisaruksistaan tai luovuttamiseen johtaneista syistä. Jälkipalvelussa asiakas keskustelee tilanteestaan ja käy asiakirjoja läpi sosiaalityöntekijän kanssa. Asiakas päättää itse asianomaisena haluaako tai miltä osin haluaa jälkipalvelua. Tietoa välitetään tuetusti tarpeellisella tavalla lainsäädännön säätelämänä. (Pelastakaa lasten internetsivusto b.) Pärssinen-Hentula toteaa, että kansainvälisten adoptioiden myötä adoptiolasten kasvaneet erityistarpeet luovat tarvetta kehittää lakisääteiselle jälkipalvelulle rinnakkaisia tukimuotoja adoptiolasten ja -perheiden tukemiseksi. Suomessa sana ”jälkipalvelu” onkin vakiintunut tarkoittamaan adoptioilaisissa säädetyn lakisääteisen jälkipalvelun lisäksi sen puitteissa annettavaa muuta tukea asiakkaalle. (Pärssinen-Hentula 2007a: 146 - 148.)

3.3 Adoptiotukipalvelut

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektia edelsi Minun elämäni -projekti (2003 - 2006), jonka tavoitteena oli edistää lasten oikeuksia, erityisesti lapsen kuulemistä, osallisuutta ja vuorovaikutusta. Kehittämishanke oli moniosainen ja keskittyi pääosin psykososiaalisiin palveluihin. Kesäkuussa 2004 projekti aloitti ulkomailta adoptoitujen lasten jälkipalvelun kehittämisen. (Tervonen-Arnkil 2007: 10 - 15.) Minun elämäni -projektin pilottihanke oli kuva- ja kes-

kusteluryhmä ulkomailta adoptiolasta odottaville, jonka työmallin käyttö on jatkunut Adoptiolapselle eheämpi elämä-projektissa. (Pärssinen-Hentula 2007b: 84). Kansainvälisten adoptioiden myötä perheet etsivät lisätukea itselleen ja lapsilleen heidän erityistarpeidensa noustessa enemmän esille. Keväällä 2005 alkoi uuden, adoptiotukipalveluihin keskittyvän, projektin suunnittelu. Projektin tuli sisältää jo aloitettuja jälkipalvelun kehittämisen sisältöjä sekä myös uusia jälkipalvelun toimintoja ja tukea adoptiolapsille ja perheille. Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti aloitti toimintansa vuonna 2006 yhteistyössä Adoptiokuraattorin ja Helsingin kaupungin adoptioyksikön kanssa. (Pärssinen-Hentula 2007a: 144 - 148.)

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti on neljän toimintavuotensa aikana kehittänyt ja kokeillut erilaisia adoptiotukimuotoja ja -materiaaleja tukeakseen adoptioperheitä eri elämän vaiheissa. Tukipalveluita on kehitetty adoptiolapsille, -nuorille, nuorille aikuisille adoptoiduille sekä kouluikäisten ja murrosikäisten adoptiolasten vanhemmille.

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa on tukipalveluiden lisäksi kehitetty erilaisia materiaaleja helpottamaan adoptiolasten ja -perheiden elämän eri vaiheita. Materiaaleja on suunniteltu tarkasti ja pitkään monen asiantuntijan avuin ja ne toimivat konkreettisina apuvälineinä tukea tarvitseville. Projektissa kehitetyt materiaalit ovat lisäksi vielä teoksia, johon kirjataan tietoa ylös, eli ne ovat todella arvokkaita omistajilleen. Ylöskirjattu tieto myös säilyy ikuisesti jos niin haluaa, muistot eivät.

3.3.1 Vuorovaikutuksen tuki

Adoptiovanhemmuutta vahvistamaan on Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti kehittänyt Vuorovaikutuksen tuki -tukimuodon, jossa tuetaan videointiavusteisesti adoptiolapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä kiintymyssuhdetta lapsen tultua perheeseen. Lapsen ja vanhemman välisiä leikki- ja hoitotilanteita tarkastellaan videoinnin kautta. Tuki on tarkoitettu ajoittumaan adoption alkuvaiheeseen, ensimmäisen ja kolmannen vuoden välille siitä, kun lapsi on tullut perheeseen. Tukipalvelu kestää noin kahdeksan kuukautta ja sisältää alkupuhelun, neljä kotikäyntiä, 2 - 3 toimistokäyntiä sekä työntekijän ryhmätyönohjauksen kerran kuukaudessa. (Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektissa kehitetyt työmuodot taulukossa 2008.) Tukimuoto on ollut asiakkaiden käytössä pelkästään pääkaupunkiseudulla, sillä tukimuodolla on ollut vain yksi työntekijä, joka itse ajanut asiakkaiden koteihin tukemaan perheitä. Tukipalveluun kuuluvat toimistokäynnit järjestetään myös Helsingissä.

3.3.2 Keskusteluryhmät

Projektin aikana on kokeiltu kahta erilaista vanhempien keskusteluryhmää, sekä kolmea kuva- ja keskusteluryhmää. Pieni koululainen perheessä -keskusteluryhmä on suunnattu pienten koululaisten vanhemmille, ja Murkkujen vanhempien keskusteluryhmä murrosikäisten adoptiolasten vanhemmille. Keskusteluryhmät ovat olleet toiminnallisia ja tavoitteena näissä ryhmissä on ollut vanhemmuuden vahvistaminen, nuoren kehityksen tukeminen sekä vanhempien vertaistuki. (Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyt työmuodot taulukossa 2008.) Kuva- ja keskusteluryhmät ovat suunnattu adoptiolasta odottaville vanhemmille sekä vanhemmille, joilla on ollut adoptiolapsi 1 -3 vuotta perheessä. Odottavien ryhmässä tehdään mielikuvatyötä lapsesta ja adoption alkuvaiheen ryhmässä käsitellään vanhemmuuteen ja lapsen erityisyyteen liittyviä tunteita. Tunteiden käsittelyssä käytetään apuna kuvallista ilmaisua kuvataideterapeutin ohjaamana. (Pelastakaa lasten internetsivusto c.)

3.3.3 Adoptoitujen lasten ja nuorten sekä nuorten aikuisten vertaistukiryhmät

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti on kokeillut seuraavia 13-17-vuotiaille nuorille adoptoiduille suunnattuja vertaistukiryhmiä; Nuorten treffit, joka on ohjattu ja toiminnallinen kohtauspaikka nuorille koko lukuvuoden ajan; Tarina minulta -sarjakuvatyöpaja, jossa nuori voi ilmaista omaa tarinaansa sarjakuvan muodossa; sekä 18-30-vuotiaille adoptoiduille Nuorten aikuisten kuva- ja keskusteluryhmä adoptioon liittyvien kokemusten ilmaisun ja jakamisen tukemiseksi. (Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyt työmuodot taulukossa 2008.) Nuorten treffit -ryhmä on tarkoitettu ulkomailta Suomeen adoptoiduille nuorille ja heidän ystävilleen ja ryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa. Ryhmässä keskustellaan nuorille ajankohtaisista asioista ja perimmäinen tarkoitus ryhmässä on mukava yhdessäolo. Ryhmään mahtuu kaksitoista henkilöä. (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto e.)

3.3.4 Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja ja Matkalla perheeksi -opas

Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja on projektin kehittämä kirja jaettavaksi Venäjän lastenkoteihin. Lastenkotien henkilökuntaa kehoitetaan kirjaamaan ylös adoptoitavan lapsen muistoja ajalta lastenkodissa. Adoptioperhe saa kirjan mukaansa kotiin hakumatkan yhteydessä. (Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyt työmuodot taulukossa 2008.)

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti on kehittänyt myös Matkalla perheeksi -oppaan lapsen hakumatkalle lähteille vanhemmille. Oppaassa on tietoa hakumatkasta ja lapsen kohtaami-

sesta adoptiolasta hakemaan lähtevien adoptiovanhempien, sukulaisten ja läheisten tueksi. (Pelastakaa lapset ry:n verkkokauppa.)

3.3.5 Taustatietolomake ja työpajat

Vuonna 2007 käyttöön otettu Taustatietolomake on adoptiolapsen jälkipalvelua helpottava lomake, johon adoptiovanhemmat kirjaavat ylös tietoja lapsen taustasta. Lomakkeen voi palauttaa palvelunantajalle koska tahansa lapsen tultua perheeseen ja sitä voi myös täydentää täydennyslomakkeella. Adoptiolapsen jälkipalvelussa sosiaalityöntekijä käy läpi taustatietolomakkeessa olevaa tietoa yhdessä adoptoidun kanssa. Lomake on saatavilla myös ruotsinkielisenä. Taustatietolomakkeen käytön helpottamiseksi on Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti kehittänyt adoptiovanhemmille tarkoitetun työpajamallin ”Kerään tietoja lastani varten”. Työpajoissa ohjataan taustatietolomakkeen täyttämistä ja kerrotaan yleisesti adoption jälkipalvelusta. (Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyt työmuodot taulukossa 2008.)

3.3.6 Juurimatkatyö ja juurimatkakansio

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti on kehittänyt juurimatkakansion adoptiolapsen synnyinmaahan tutustumismatkalle lähteville adoptiovanhemmille ja -lapsille. Juurimatkalle lähteville perheille projekti on kehittänyt myös juurimatkatyötukimuodon, jossa perheitä neuvotaan ja ohjataan ennen matkalle lähtöä. Projekti järjestää myös ohjattuja ryhmämatkoja. (Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyt työmuodot taulukossa 2008.) Pelastakaa lapset ry järjestää tällä hetkellä vuosittain ryhmämatkoja Venäjälle. Perheillä on mahdollisuus näillä matkoilla vieraila lastenkodeissa saaden tukea Pelastakaa lapset ry:n työntekijöiltä koko matkan ajan. Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti on työskennellyt juurimatkatoiminnan kehittämisen eteen ja toivookin lapsen synnyinmaahan matkaa suunnittelevien Pelastakaa lapset ry:n adoptiopalvelua käyttäneiden asiakkaiden olevan yhteydessä projektin työntekijöihin. (Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto c.)

3.3.7 Ruotsinkielisyys tukipalveluissa

Väestöön verrattuna Suomessa on erittäin suuri määrä ruotsin kieltä äidinkielenään puhuvia adoptioperheitä. Ruotsia puhuville on tarjolla ruotsinkielisiä palveluita muun muassa Interpedia ry:llä, mutta kun on kyse projektiluonteisista tukipalvelukokeiluista niin kuin tässä tapauksessa, on ruotsinkielisyyden mahdollistaminen palveluissa suhteellisen vähäistä. Adoptiolap-

sille eheämpi elämä-projektissa ollaan hyvin tietoisia tästä ja asian eteen on myös tehty työtä. Vuonna 2007 käyttöön tullut taustatietolomake on käytössä ruotsinkielisenä jo vuoden 2008 alusta. Myös juurimatkoilla käytettävä juurimatkakansio on otettu käyttöön ruotsinkielisenä vuonna 2009.

Kaikki Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyt adoptiotukipalvelut ja materiaalit ovat olleet avoimesti kaikkien adoptiopalvelunantajien asiakkaille, lukuun ottamatta lakisääteistä jälkipalvelua ja siihen liittyvää taustatietolomaketta, jotka ovat palvelunantajakohtaisia.

3.4 Asiakaslähtöinen arviointi

BIKVA -malli on suhteellisen uudenlainen asiakaslähtöinen arviointimalli. BIKVA -menetelmää on 2000-luvulla alettu käyttää sosiaalityön kehittämisen välineenä. Se perustuu ajatukseen, että asiakkailta saatu tieto siirretään ylöspäin työntekijöille ja päättäjille. Bikvan tarkoituksena on olla asiakaslähtöinen arviointi- ja kehittämismenetelmä, jonka soveltamisen tuloksena saadaan aikaan oppimista, kehittymistä ja toimintatapojen muutosta työyhteisössä/organisaatiossa (Koivisto 2007: 17). FinSoc:in Arviointiraportissa 1/2004 Krogstrup avaa Bikva (Brugerindragelse i kvalitetsvurdering) -käsitettä. Suomeksi hän kääntää sen ”Asiakkaiden osallisuus laadunvarmistajana”. Krogstrup kertoo Bikva-mallin lähtökohtina olevan asiakkaiden näkemykset palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta. Asiakkaiden näkemykset valjastetaan kehittämisen välineiksi. Esille saadut näkemykset ja kokemukset siirretään organisaatiossa eteenpäin eri tasoille, aina poliittisille päättäjille asti. ”Asiakkaiden kokemukset pyrkivät näin toimimaan muutosvoimana työn kehittämisessä.” (Krogstrup 2004: 3.)

Minna Kivipelto kertoo osallistavasta arvioinnista oppaassaan Osallistava ja valtaistava arviointi (2008). Hän sanoo osallistamisen perusteluna olevan yleensä tasa-arvon, demokratian, oikeudenmukaisuuden, elämän edistämisen ja vapautuksen periaatteiden tukeminen. Osallistavassa arvioinnissa ihmiset ovat itse mukana tutkimassa ja kehittämässä heitä koskevia asioita, mikä aktivoi heitä oma-aloitteisuuteen uudistustarpeiden kehittämisessä. (Kivipelto 2008: 24.) Pirjo Pölkki toteaa lastensuojelun arviointia koskevassa artikkelissaan, että keskiössä olevien palveluiden avainhenkilöiden, eli asiakkaiden tulisi juuri olla osallisina arviointitiedon tuottamisessa. Osallistava ja mahdollistava arviointi voi tehdä toimijoista keskeisiä arvioinnin tuottajia ja arvioinnin kriteerien luojia. (Pölkki 2004: 279.) Saavuttaakseen näitä periaatteita ja tavoitteita tulee osallistavassa arvioinnissa valita oikeanlaiset menetelmät tiedonkeruuseen ja analysointiin. Yksi hyvä menetelmä ovat kyselyt ja haastattelut, joita voidaan syventää keskusteluihin ja dialogein. (Kivipelto 2008: 24.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni on edennyt alusta asti prosessina, ja tutkimussuunnitelmani on elänyt koko sen ajan. Työni ei ole edennyt systemaattisesti pala palalta, vaan kaikki elementit ovat olleet sidoksissa toisiinsa. Olen muokannut tutkimuskysymyksiä muutamaa otteeseen, jotta sain ne oikeaan muotoon saadakseni auki juuri ne tietyt tarvitsemani asiat aineistostani. Tämä on tyypillistä laadulliselle, eli kvalitatiiviselle tutkimukselle. (Eskola & Suoranta 1999: 15 - 16.) Tutkielmani on aineistolähtöinen, perustan tulkintani empiiriseen aineistoon aloittaen täysin puhtaalta pöydältä. Keskityn siihen mitä aineistostani löytyy ja teen tulkintani sen perusteella, subjektiivisesti. Pidän subjektiivisuutta erittäin tärkeänä tämänkaltaisessa tutkimuksessa, varsinkin kun omaan itse kokemuksia adoptiosta. Pidän aineistolähtöisyyttä opinnäytetyössäni elintärkeänä, sillä vain siten saan tuotua esille kaiken olennaisen, aineiston oikean olemuksen. (Eskola & Suoranta 1999: 19.) Voisi sanoa, että tutkielmani on luonteeltaan fenomenologis-hermeneuttinen; olen pyrkinyt saamaan esille haastateltujen kokemusten merkitykset mahdollisimman autenttisesti. Tässä tutkimusmetodissa tutkimuksen kannalta keskeisenä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyyden käsitteet. Fenomenologis-hermeneuttinen metodi tarkoittaa enemmänkin ajattelutapaa ja tutkimusotetta kuin teknisesti säännönmukaista käsitteilytapaa. (Laine 2007: 28, 33.)

Aineistoni olen kerännyt ryhmähaastatteluin sekä kyselylomakkeilla ja olen analysoinut aineistoani teemoittamalla ja tyypittelemällä. Arviointiaineiston lisäksi olen käyttänyt *Adoptioperheet* - lehden artikkeleita adoptiotuen tarpeesta vuosilta 2006 - 2009. Lehtiartikkelien analysoinnissa olen käyttänyt sisällön analyysiä. Olen valinnut lehtiartikkeleita teemoittain tukeakseni niillä omaa tutkimusaineistoani. Yhteensä käyttämiäni artikkeleita on kaksitoista. Lehdistä olen poiminut asiantuntijakirjoituksia, ammattilaisten kertomuksia asiakastyöstä sekä kirjoittajien omakohtaisia kokemuksia adoptiosta. Käytän siis tutkimuksessani aineistotriangulaatiota, jossa yhdistän erilaisia aineistoja (Eskola & Suoranta 1999: 69).

4.1 Tutkimusongelma

Kuten jo aiemmassa osiossa kirjoitin, on tutkimuskysymykseni muotoutunut sekä omien intressieni kautta, että Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin työntekijöiden pyynnöstä. Tutkimusongelma ja -kysymykset ovat muokkautuneet lopulliseen muotoonsa koko tutkimusprosessin aikana, vielä tutkimussuunnitelman valmistumisen jälkeen. Lopullinen otsikkokin muotoutui vasta viime hetkillä. Opinnäytetyössäni käytän seuraavia tutkimuskysymyksiä:

Tutkimusongelma:

- Minkälaiset ovat Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin asiakkaiden näkemykset ja kokemukset projektissa kehitetyistä adoptiotukipalveluista?

Apukysymykset:

- Miten asiakkaan ääni kuuluu asiakaslähtöisessä arvioinnissa?
- Mitkä ovat ne tukimuodot, joita asiakkaat erityisesti kokevat tarvitsevan?
- Mitä tukimuotoja adoptiotoimijoiden mielestä tulisi edelleen kehittää?
- Miten asiakkaiden toiveet sekä tarpeet kohtaavat adoptiotoimijoiden ehdotukset adoptiotukipalvelujen kehittämiseksi?

4.2 Tutkimukseen osallistuneet tahot

Opinnäytetyössä käyttämäni aineisto on kerätty kahdesta asiakkaiden ryhmähaastattelutilanteesta ja yhdestä adoptiotoimijoiden yhteisestä ryhmävastauksesta. Aineistojen tueksi olen kerännyt Adoptioperheet - lehden artikkeleita Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin toimintavuosien ajalta. Haastattelukysymykset ovat kehittyneet Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin työntekijöiden tarpeista ja kiinnostuksista. Arvioinnit on suoritettu arviointikyselylomakkeen pohjalta käytyinä keskusteluina, jotka on kirjattu ylös. Sekä asiakkaista että adoptiotoimijoista osa palautti myös anonymisti täytetyt arviointilomakkeensa.

4.2.1 Asiakkaat

Haastattelutilanteissa mukana olleet kaksitoista asiakasta valikoituivat sen mukaan missä järjestyksessä he olivat ilmoittautuneet osallistuvansa tilaisuuksiin. Asiakkaista suurin osa oli adoptioäitejä, mutta haastateltavista löytyy myös jokunen itse adoptoitu. Kaikki asiakkaat ovat joko käyttäneet tai käyttivät haastattelutilanteen aikana Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin kehittämää adoptiotukipalveluita, joskin joissain tapauksissa asiakkaan käyttämä adoptiotukipalvelu oli ajoittunut kyseessä olevaa projektia edeltäneen Minun elämäni-projektin ajalle.

4.2.2 Adoptiotoimijat

Adoptiotoimijoiden edustajat olivat valikoituneet arviointitilaisuuteen sen mukaan, kuka oli osallisena arviointitilaisuutta edeltävään adoptiotoimijoiden VAHKE (Valtakunnallinen adoptio-osaamisen hyvien käytäntöjen kehittäminen ja levittäminen) -tilaisuuteen 18.3.2008. VAHKE-projektia koordinoi FSKC (Det Finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området) ja sen tehtävänä on kehittää ja levittää adoptioon liittyvää tietoa ja osaamista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutusalan ammattilaisten parissa. (VAHKE-hankkeen tiedote 2008.) Adoptiotoimijoihin kuului Pelastakaa lasten edustajien lisäksi adoptiopalvelunantajien edustajat Helsingin kaupungin sosiaaliviraston adoptioyksiköstä sekä Interpedia ry:stä, adoptiojärjestöjen edustajat Adoptioperheet ry:stä ja Yhteiset lapsemme ry:stä, sekä adoptiokraattori.

4.2.3 Kutsut tutkimukseen

Asiakkaiden arviointiin kutsuttiin kaikki Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektin adoptiotu- kipalveluja käyttäneet asiakkaat. Kutsuja oli yhteensä 78, ja niissä ilmoitettiin arviointitilaisuuteen otettavan kaksitoista ensimmäisenä ilmoittautunutta asiakasta. Ilmoittautumisia tuli määräaikaan mennessä kaikkiaan seitsemäntoista, mikä oli erittäin positiivinen tulos ottaen huomioon asiakkaille annetun muutaman viikon ilmoittautumisajan. Projektin työntekijät eivät voineet antaa arviointiin osallistumiselle pidempää aikaa, arviointiprosessi oli saatava käyntiin heti tammikuussa. Koska kutsussa oli maininta kahdentoista ensimmäisenä ilmoittautuneen pääsevän tilaisuuteen, lienee suurin osa ilmoittautuneista olevan hyvin asiaan paneutuneita asiakkaita, joilla lienee myös aiheesta sanottavaa. Tällaisella asetelmalla voi olla tutkimukselle sekä haittaa että hyötyä. On vain osattava suunnata haastattelutilanteessa keskustelua oikeaan suuntaan, mistä myös kirjoitan myöhemmässä vaiheessa opinnäytetyötäni. Arviointitilaisuuteen ilmoittautuneet asiakkaat saivat myös valita itselleen lahjaksi joko adoptioaiheisen DVD:n tai kirjan. Projektin työntekijät halusivat tarjota osallistuville asiakkaille lahjan, sillä jotkut asiakkaista joutuivat tulemaan pitkän matkan Helsingissä järjestettyyn tilaisuuteen.

Arviointitilaisuuteen kutsutuille asiakkaille lähetettiin vahvistuskirjeen mukana ennakkomateriaali, jonka pohjalta he kävisivät keskustelua tilaisuudessa. Ennakkomateriaali sisälsi taulukon projektissa kokeilluista työmuodoista ja materiaaleista, projektiesitteen sekä Helsingin Sanomissa olleen mielipidekirjoituksen ”Adoptiolapsia ja perheitä tuettava myös adoption jälkeen” (18.9.2008).

Olen laatinut kaikki asiakkaille lähetetyt kutsu-, ilmoittautumis- ja vahvistuskirjeet yhdessä Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin työntekijöiden kanssa. Kyseiset asiakirjat löytyvät opinnäytetyöni liitteinä.

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin työntekijät lähettivät sähköisen kutsun arviointitilaisuuteen adoptiotoimijoille. Kutsu sisälsi saman ennakkomateriaalin kuin asiakkaidenkin kutsu, mutta se sisälsi myös koonnin asiakkaiden arvioinnin tuloksista sekä itse kyselylomakkeen. Adoptiotoimijoita pyydettiin vastaamaan arviointilomakkeeseen itsenäisesti ja valmistautumaan arviointitilaisuuteen, jossa heidän edustajansa vastaisivat yhdessä keskustelun pohjalta yhteen tilaisuudessa esitettävään kysymykseen. Arviointitilaisuuteen myös ilmoitettiin sähköisesti. Arviointitilaisuudessa keskusteltu arviointikysymys on opinnäytetyöni liitteenä.

4.3 Aineiston keruu

Toteutin aineiston keruun tammikuussa sekä maaliskuussa 2009. Ajankohta oli osa Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin arviointiaikataulua ja suoraa jatkumoa minun joulukuussa lopuneelle työharjoittelulleni, jossa laadin haastattelukysymyksiä. Haastattelukysymysten laatiminen oli haasteellista, ja pohdimme niitä paljon projektin työntekijöiden kanssa. Päädymme pienryhmähaastatteluihin, jotta saisimme aikaan keskustelua ja sen kautta parhaiten vastaukset kysymyksiimme. Jotta näin kävisi, kysymysten tuli olla selkeitä, lyhyitä ja helposti luettavia sekä ymmärrettäviä. Lisäksi kysymyksiin tuli olla helppo vastata. Kysymyksiä ei myöskään saanut olla liikaa ja niiden esittely tuli olla yksinkertainen, ettei kysely vaikuta asiakkaille raskaalta ja vaikealta.

Kysymyksiä laatiessamme tärkein asia oli tiedostaa koko ajan mitä me itse haluamme kysyä, mitä me haluamme tietää projektista. Tärkeimmiksi kysymysaiheiksi muodostuivat kuinka asiakkaat ovat kokeneet eri projektin kokeilemat palvelut, miten ne ovat vastanneet asiakkaiden tarpeita sekä minkälaisia palveluita asiakkaat toivoisivat ja tarvitsisivat jatkossa. Kysymysten muodostamiseen kului paljon aikaa ja niitä muokattiin moneen kertaan.

Kyselylomakkeessa on selkeät kysymykset ja ohjeistukset, ja lomakkeen rakenteessa on otettu huomioon mahdollisuus ryhmävastauksille. Tämän kaiken lisäksi, oli kysymysten laatimisessa otettava huomioon myös missä muodossa vastausten tulisi olla. Vastausten olisi hyvä tulla siinä muodossa, että ne olisi helppo koota ja siirtää eteenpäin seuraavalle tasolle, eli työntekijöiden sekä johdon ja suunnittelijoiden arviointeihin.

Projektin työntekijät laativat adoptiotoimijoiden arviointikysymykset. Heidän pyynnöstään, keskityn opinnäytetyössäni kysymykseen, joka käsittelee Adoptiolapsille eheämpi elämä-

projektissa kehitettyjen adoptiotukipalvelujen edelleen kehittämistä. Tämä oli myös se kysymys, johon keskityttiin itse arviointitilaisuudessa.

4.3.1 Arviointitilaisuudet

Asiakkaille järjestettiin kaksi arviointitilaisuutta, joihin kumpaankin osallistui kuusi asiakasta. Projektin työntekijät halusivat pitää haastattelutilanteet lounaan yhteydessä, jotta tunnelma olisi rento ja keskustelu luontevaa. Tämä on ajatuksena ensisijaisesti hyvin miellyttävä, mutta liika miellyttävyys haastattelutilanteessa voi karsia pois keskustelussa mahdollisesti nousevaa kritiikkiä käsiteltävästä aiheesta. Aihe oli kuitenkin asianomaisille sen verran läheinen, etten kokenut lounasasetelman siihen vaikuttavan. Keskustelut käytiin arviointikyselylomakkeen pohjalta ja kirjattiin ylös. Toisesta arviointitilaisuudesta osa asiakkaista palautti myös heidän täyttämänsä lomakkeet. Keskustelua oli ohjaamassa minun lisäksi yksi Pelastakaa lapset ry:n keskuustoimiston työntekijä, ja meidän tehtävänä oli ohjata ja ylläpitää keskustelua. Tilaisuuden avoimuuden kannalta oli tärkeää, ettei kumpikaan ohjaajista ollut itse projektin työntekijä.

Adoptioitoimijoiden arviointitilaisuus oli suppea, sillä aikataulu oli hyvin kireä. Tämä johtui siitä, että tilaisuus järjestettiin VAHKE -hankkeen kokouksen yhteydessä, kokouksen jälkeen yhden tunnin ajan. Projektin työntekijät eivät halunneet venyttää arviointitilaisuutta pidemmäksi sillä adoptioitoimijat olivat olleet VAHKE:n kokouksessa koko päivän. Tilaisuus oli kuitenkin hyvä järjestää kokouksen yhteydessä sillä adoptioitoimijoita ei helposti saa koottua yhteen samaan aikaan. Arviointitilaisuudessa keskityttiin projektin kannalta tärkeimpään kysymykseen eli siihen, mitä tukimuotoja tulisi adoptioitoimijoiden mielestä edelleen kehittää.

4.3.2 Aineistojen koonnit

Olen käyttänyt aineistoa analysoidessani aineiston lisäksi niistä tehtyjä koonteja. Koonnit on laatinut projektissa minun jälkeeni ollut harjoittelija. Toinen koonneista käsittää sen asiakasarviointitilaisuuden vastaukset mihin minä en osallistunut ja toinen adoptioitoimijoiden arviointitilaisuudessa käymän keskustelun. Adoptioitoimijoiden keskustelun koonnista olen käyttänyt vain kehittämissuhteita koskevaa kappaletta.

4.4 Aineiston analyysi

Analysoin aineistoni osissa. Aloitin asiakkaiden haastatteluvastauksista. Lähdin liikkeelle tutkimusongelman käsitteistä, eli näkemyksistä ja kokemuksista. Näiden lisäksi nostin teemoiksi myös kehittämisehdotukset ja toiveet. Jaoin siis aineiston teemoihin ja jatkoin teemoittelusta tyypittelyyn. Teemoittelulla nostetaan esille tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Tämän jälkeen voi aineistosta nostetut sitaattit, teoria sekä empiria sulautua toisiinsa tutkimustekstissä (Eskola & Suoranta 1999: 175 - 176). Tyypittelyllä jatkoin siitä, mihin teemoittelulla jäin; etsin teemoista tiettyjä tyyppisiä, joita esiintyi useaan otteeseen aineistossa, ja muodostin niistä omat kokonaisuutensa. (Eskola & Suoranta 1999: 182-183.) Teemoittelulla ja tyypittelyllä nostin siis esille asioita, joita ilmeni eniten ja muodostin niistä kokonaisuuksia, joista muodostin jälleen otsikot sekä alaotsikot aiheille. Teemoittelun ja tyypittelyn jälkeen päädyin seuraavaan rakenteeseen:

- Asiakkaiden kokemukset ja näkemykset
 - Lapsen tulo perheeseen
 - Kouluikä
 - Murrosikäisestä nuoreksi aikuiseksi

- Asiakkaiden kehittämisehdotukset ja toiveet
 - Lapsen tulo perheeseen
 - Kouluikä
 - Murrosikäisestä nuoreksi aikuiseksi

Päädyin otsikoimaan kummankin pääkohdan alaotsikot samalla tavalla koska kummastakin asiosta nousivat esille samat aineiston tyypit. Samalla koin, että tällä tavalla saan analyysiini tasapainoa ja eräänlaista rytmiä.

Jatkoin teemoittelulla myös adoptiotoimijoiden aineistoa analysoidessani. Adoptiotoimijoiden aineistossa keskityin vain yhteen kysymykseen: mitä adoptiotukimuotoja heidän mielestään tulisi säilyttää ja edelleen kehittää? Loin aineistolle kaksi pääteemaa, joiden alle sijoitin teemoihin sopivat tyypit:

- Tukea eri elämänvaiheisiin
 - Vuorovaikutuksen tuki

- Adoptiolasten vanhempien keskusteluryhmät ja perheiden tukeminen
 - Nuorten adoptoitujen tuki
 - Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja
- Lakisääteiseen adoption jälkipalveluun liittyvät kehittämissuositukset
 - Taustatietolomake
 - Kansainvälinen jälkipalvelu ja jälkipalveluaiheinen koulutus

Myöhemmin tarkastelen myös miten adoptiotoimijoiden vastaukset vastasivat asiakkaiden antamaan aineistoon.

Olin alun perin ajatellut ottaa kolmanneksi analysoitavaksi Adoptioperheet -lehdessä käydyt keskustelut adoptiotukipalveluista, mutta päädyin käyttämään artikkeleita asiakkaiden ja adoptiotoimijoiden sanomaan vahvistukseksi sen sijaan, että niistä olisi tullut oma kappaleensa. Opinnäytetyöni edetessä oivalsin, että keräämäni aineisto on se pääaineisto tässä tutkimuksessa ja se olkoon analysointini lähtökohta. Adoptioperheet -lehden artikkeleita analysoidessani keskityin siis niihin teemoihin, jotka olin omasta aineistostani nostanut esille.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereitä on kritisoitu niiden hämäryyden takia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pysty erittelemään aineiston analysointivaihetta ja luotettavuuden arviointia niin hyvin toisistaan kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Luotettavuuskysymys rakentuu eri tavoin näiden kahden metodin välillä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on kyse enemmänkin mittauksen luotettavuudesta. Laadullisessa tutkimuksessa voi liikkua vapaasti aineiston analyysin, tutkimustekstin ja omien tulkintojen välillä. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi voi olla tutkijalle vaativampaa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, sillä tutkijan on jatkuvasti keskityttävä tekemänsä analyysin kattavuuteen ja työnsä luotettavuuteen sekä pohtimaan tekemiään ratkaisuja. (Eskola & Suoranta 1999: 209 - 210, 212.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa nousee tutkija itse luotettavuuden pääasialliseksi määritteeksi. Tutkija on tutkimuksessaan subjektiivisesti keskeisessä asemassa ja tämä tekee laadullista tutkimuksista usein enemmän henkilökohtaisia kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullinen tutkimusprosessi sisältää paljon tutkijan omaa pohdintaa subjektiivisesta asemasta. (Eskola & Suoranta 1999: 212.) Laadullisen tutkimuksen tekijän subjektiivisuuden lisäksi, oman adoptiotaustani vuoksi minulle on kehittynyt hyvin subjektiivinen näkökulma tutkimaani ai-

heeseen. Subjektiviisuuteni näkynee opinnäytetyöni varrella pohdinnoissani sekä ilmaisemisani mielipiteissäni. Uskon myös, että adoptiotaustallani oli vaikutusta siihen, miten asiakkaat kohtasivat minut haastattelutilanteessa. Olin esitellyt itseni alun perin tilaisuuden ja keskustelun ohjaajana, mutta kerroin myös adoptiotaustastani, koska halusin asiakkaiden tietävän siitä. Oma kokemukseni heidän reaktiostaan minun taustaani on hyvin positiivinen, enkä aistunut tilaisuudessa, että taustallani olisi mitenkään negatiivinen vaikutus. Päinvastoin koin, että asiakkailla oli helpompi puhua kun haastattelijalla oli omakohtainen kokemus aiheesta. Tämä ilmeni esimerkiksi siinä, että haastateltavat kysyivät minultakin välillä mielipidettä aiheeseen, jolloin ohjasin keskustelun takaisin itse kysymykseen. Uskon, että subjektiivisuuteni auttoi asiakkaita rentoutumaan haastattelutilanteessa ja kertomaan kokemuksistaan luontevasti.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta käydyssä keskustelussa on käynyt ilmi, etteivät perinteiset reliabiliteetti ja validiteetti sovellettu ko. tutkimuksen laadullisuuden perusteiksi. Luotettavuuden tarkastelun laadullisessa tutkimuksessa voi jakaa kolmeen osaan; uskottavuuteen, siirrettävyyteen ja varmuuteen. Tärkeintä ei ole itse sanallinen merkitys vaan se, mikä on niiden sisältö. Uskottavuudella tarkastellaan, vastaavatko tutkijan käsitykset tutkittavien käsityksiä, onko tutkija tulkinut aineistoaan samalla lailla kuin miten tutkittavat ovat tutkimuksen aiheen kokeneet. Tutkittavien arviointeja ei tosin voi aina pitää varmana tapana lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimustulosten siirrettävyyttä ohjaa tulosten mahdollisuus yleistämiselle, joskin yleistäminen sosiaalialalla on jokseenkin kyseenalaistettavaa. Tutkimustulosten vahvistuvuudessa tarkastellaan tuloksia vertaamalla niitä toisiin vastaaviin tutkimuksiin samasta aiheesta. (Eskola & Suoranta 1999: 212 - 213.)

4.6 Tutkimuksen eettinen tarkastelu

Tutkijan on pohdittava tutkimuksen eettisyyttä läpi koko tutkimusprosessin. Eettinen tarkastelu on varsinkin sosiaalialan tutkimuksissa oltava tarkkaa ja asiakashaastatteluja käytettäessä vielä tarkempaa. Tutkijan on hyvä asetella itselleen kysymyksiä tutkimuksensa eettisyydestä. Eettisyyttä tulee pohtia sekä aineistoa kerätessä, sen käyttämisessä, että sen julkaisemisessa. Yhteiskunnallisen tutkimuksen tietosuojasta (1987: 9 - 12) käy ilmi tutkimuksen eettisen pohdinnan peruskysymykset: tutkijan pitää miettiä mitä hyötyä tai haittaa tutkimuksesta on tutkittaville, miten turvataan osallistuvien yksityisyys sekä luottamuksellisuus, ja miten tutkija onnistuu olemaan ohjaamatta tutkittavia harhaan.

Tutkimuksen hyötyjä ja haittoja pohdiskellessani uskoisin, että haastateltavat kokivat hyötyvänsä tilanteesta parillakin eri tavalla. Ensinnäkin huomasin, että jotkut haastateltavista selkeästi nauttivat siitä, että he saivat keskustella heille tärkeästä asiasta muiden asiasta tietä-

vien kanssa, ja toisaalta haastateltavat kokivat, että heidän kokemuksillaan ja mielipiteillään voisi olla vaikutusta tulevaisuudessa siihen, millaisia palveluita on heille tarjolla. Tällaisissa keskustelutilanteissa, joissa aiheena ovat omat kokemukset, lähtee keskustelu helposti rönsyilemään ja osallistujat voivat alkaa purkaa arkaluontoisiakin asioita muille läsnä oleville. Tätä opinnäytetyötä tehdessäni olen miettinyt, mitkä keskustelussa esille tulleet asiat ovat tutkielmani kannalta tärkeitä. Keskustelussa tuli edellä kuvaamallani tavalla esille myös arkaluontoisia asioita, nämä asiat eivät olleet tutkielmani kannalta relevantteja, joten poimin keskustelusta sen, minkä koin tarpeelliseksi. Tällaisessa tilanteessa tutkijan on osattava selvittää itselleen mikä aineistossa on se tärkein (Eskola & Suoranta 1999: 56).

Opinnäytetyötä tehdessäni mietin paljon, kuinka säilyttää haastateltavien anonymiteetti analyysivaiheessa. Haastateltujen asiakkaiden pieni määrä vaikuttanee siihen, että he voivat tunnistaa samassa haastattelutilanteessa olleiden henkilöiden keskustelua opinnäytetyössäni. Tämä lienee väistämätöntä, mutta pääasia onkin, että itse tutkittavien anonymiteetti säilyy. Asiakkaiden anonymiteetin säilyttämiseksi olen lainauksissani käyttänyt kirjainta A =asiakas. Olen poiminut lainauksia asiakkaiden anonymisti täyttämistä vastauslomakkeista ja lainaukset ovat hajaantuneet eri puolille tutkimustani aiheen mukaan. En ole lainauksissani paljastanut myöskään adoptioimijoita vaan olen merkinnyt heidän lainaukset kirjaimilla AT =adoptioimija. Adoptiokuraattorista käytin julkaistusta artikkelista lainatun tekstin kohdalla lyhennettä AK =adoptiokuraattori. Lehtiartikkelilainauksissa olen käyttänyt lehdessä julkaistua kirjoittajan tietoa. Joissain kohdissa olen käyttänyt samaa asiaa toistavia lainauksia peräkkäin, jotta saisin tiettyä aihetta käsittelevien lainauksien määrällä osoitettua kyseisen aiheen tärkeyttä arviointiaineistossa.

Sekä asiakkaiden, että adoptioimijoiden täyttämät haastattelulomakkeet ovat Adoptilapsille eheämpi elämä-projektin omaisuutta, joten palautin lomakkeet tutkimukseni jälkeen projektin työntekijöille. Lomakkeista ottamani kopiot olen silpunnut tunnistamattomiksi.

5 ASIAKKAIDEN KOKEMUKSET JA NÄKEMYKSET

Haastattelutilanteeseen osallistuneet asiakkaat ovat valikoituneet ilmoittautumisten perusteella, ja täten heidän kokemuksensa ja näkemyksensä projektin tukimuodoista ovat suuntautuneet niihin palveluihin, joita he itse ovat käyttäneet. Päälimmäisenä haastattelukeskustelusta jäi asiakkaiden hyvin positiiviset kokemukset ja mielipiteet kehitetyistä tukimuodoista ja varsinkin niiden monipuolisuus. Moni asiakas piti projektia onnistuneena luomaan tukipalveluja monipuolisesti adoptioiperheiden eri elämänvaiheisiin.

A: Projekti on ollut monipuolinen ja onnistuttu ottamaan mukaan monia elämänvaiheita monella eri tavalla.

A: Mielestäni projekti on onnistunut siinä, että se on suunnattu monissa eri tilanteissa oleville ihmisille ja saadaan ”jatkumo” esim. lasten vertaistukiryhmä -> murrosikäisten ryhmä.

A: Ryhmät mihin osallistuin, onnistuneita.

A: Plussaa kaikista kirjallisista materiaaleista, mitä voi jatkossakin jakaa.

A: Projekti on ollut oikein antoisa kun on kuullut adoptiovanhempien ajatuksia.

Lisäksi asiakkaiden mielestä projektin eri ryhmissä on onnistuttu kehittämään hyviä työtapoja. Myös kuva- ja keskusteluryhmät koettiin hyvin toteutuneiksi sekä ryhmien terapeutit tarpeellisiksi. Eniten keskustelua herättivät adoptioprosessin alkuvaihe sekä adoptiolapsen, että vanhemman tukeminen lapsen murrosiässä.

5.1 Lapsen tulo perheeseen

Adoptiolapsen tulo perheeseen tuo mukanaan ennen kaikkea iloa mutta se myös mullistaa kaikkien perheenjäsenten elämän täysin. Sekä adoptiolapsi, että -perhe tarvitsevat tukea elämänmuutokseen. Perheet tarvitsevat jatkovalmennusta, tapaamisia palvelunantajan ja sosiaalityöntekijän kanssa sekä vertaistukea muilta adoptiovanhemmilta, mikä useimmiten on kaikista tärkein tuki (Mäkipää 2007b: 19). Adoptioperheet - lehden artikkeleissa kertovat adoptiovanhemmat lapsen tuomasta muutoksesta.

”Hyppäys kahden aikuisen perheestä lapsiperheeksi on suuri ja yllättävä.”

”Olimme koko perhe aivan poikki aikaerosta ja jännityksestä. Oli juhannusaatto, kaupunki oli aivan hiljainen. Poika nukkui ja vanhemmat nukkuivat. Arjen pienet ongelmat astuivat kuvioihin saman tien: mistä löytää laktoositonta Tuttelia kun kaupat ovat kiinni?”

*- Kahden adoptoidun pojan isä
(Pihlajaniemi 2006: 4.)*

Adoptiolasta odottaessa tulevat vanhemmat kaipaavat tukea, ja varsinkin vertaistuki on koettu hyvin tärkeäksi. Kun lasta joutuu odottamaan pitkiäkin aikoja, voivat samaa kokeneet tai kokevat vanhemmat jakaa tuntemuksiaan toisten samaa elämänvaihetta läpikäyvien kanssa. Adoptioasiantuntija Sanna Mäkipää korostaa artikkelissaan adoptioperheen tukiverkoston tärkeyttä ja erityisesti toisten adoptioperheiden vertaistukea. Mäkipää kehottaa adoptioperheitä luomaan kontaktit jo odotusvaiheessa. (Mäkipää 2007b: 19.)

”On ehdottoman hyvä jos ympärillä on ystäväpariskuntia, joilla on adoptiolapsia. Jo odotusvaiheessa tuntuu, että heidän kanssaan on helpompi puhua samaa kieltä, kun puhutaan adoptiosta. Jos adoptio on aivan vieras asia, en voi koskaan olla varma, ymmärtääkö toinen, mitä haluan sanoa.”

*- Adoptiolasta odottava tuleva isä
(Pihlajaniemi 2006: 4.)*

Arviointitilaisuudessa haastatellut vanhemmat haluavatkin juuri vertaistuen tarpeen kannalta, että odottavien vanhempien kuva- ja keskusteluryhmä ehdottomasti säilytettäisiin projektin loputtua. Haastattelussa kävi ilmi, että adoptiovanhemmat ovat itsenäisesti ottaneet yhteyttä toisiinsa ja järjestäneet tapaamisia vertaistuen hengessä. Johanna Krabbe kirjoittaa Adoptioperheet -lehdessä adoption kautta tulleiden uusien ystävien merkityksestä. Hän sanoo adoptiotuttavista tulleen hänelle ystäviä ja voimavara, joiden kanssa jakaa ajatuksia ja kokemuksia. Verkoston luominen on ollut kyseiselle adoptioäidille helppoa eri adoptioaiheisissa tapahtumissa mutta hän on myös onnistunut tunnistamaan adoptioperheitä tavallisessa arkielämässä esimerkiksi kauppakeskuksissa. Adoptiovanhemmuuden haasteet olisivat todella raskaita ilman ystäviä, joten Krabbe suosittelee kaikille oman turvaverkon luomista. (Krabbe 2008: 49.)

Haastattelutilaisuudessa oli asiakkaita projektin toimintavuosien varrelta. Keskustelussa nousi esille kiinnostus ”Muistoja lastenkodista” -kirjaa kohtaan. Kirja on otettu käyttöön vuonna 2008, joten osalla projektin asiakkaista ei ole ollut mahdollisuutta kirjan käyttöön adoptioprosessinsa aikana. Kirjaa pidettiin ”aivan ihanana” ja korvaamattoman arvokkaana sekä tarpeellisena. Tällä hetkellä kirjaa käytetään joissain lastenkodeissa Venäjällä. Lastenkodin hoitajia rohkaistaan kirjoittamaan kirjaan adoptoitavien lasten kehityksestä niin, että kirjatut tiedot välittyvät myöhemmin adoptiovanhemmille.

Kirjan avulla voi adoptiovanhempi tutustua uuteen perheenjäseneseen paremmin, sillä kirjasta käy ilmi asioita, joita vanhemmilla ei ole ollut mahdollista kokea itse paikan päällä. Kirjaan on voitu esimerkiksi kirjata lapsen ensi sanoja tai -askeleita sekä lapsen eri mieltymyksiä ja oppimisen tasoa. Kaikki pienikin ylöskirjattu tieto luo adoptiolapselle persoonaa, johon adop-

tiovanhemman on helppo tutustua. Muistoja lastenkodista -kirja ei itsessään ole adoptiotuki-
muotona sieltä kaikista välttämättömimmästä päästä, mutta kirjan saaminen lapsen mukana
on adoptiovanhemmille korvaamattoman arvokasta. Kirjan hyvä puoli on myös se, että se on
materiaalina jo olemassa oleva tukipalvelu, joten palvelua on mahdollista laajentaa ainakin
materiaalin kannalta.

Adoption alkuvaiheessa kun adoptiolapsi on tullut perheeseen, pitivät haastatellut asiakkaat
vuorovaikutuksen tukea hyvänä tukimuotona. Nekin asiakkaat, joilla ei ollut kokemusta tuki-
muodosta, pitivät sitä erittäin tärkeänä.

*A: Vuorovaikutuksen tuki, itse en ole ko. tapaamisissa ollut, mutta olisin kai-
vannut aikanaan kyseistä tukea. Tapaamisten sisältö on hyvä ja kohderyhmä 1-
3v. kotiin tulon jälkeen, oikea aika.*

Adoptiolapsi on aina huostaan otettu synnyinmaassaan, joten hänellä ei välttämättä ole ollut
mahdollisuutta luoda turvallista kiintymyssuhdetta ja normaalia vuorovaikutussuhdetta aikui-
seen ihmiseen. Mirjam Kalland kirjoittaa artikkelissaan lapsen varhaisten hoivakokemusten
vaikuttavan pitkälle lapsen kehitykseen. Jos lapsella on ollut traumaattisia kokemuksia, ne
vahingoittavat kehitystä ja voivat altistaa lasta myöhemmin esimerkiksi oppimisvaikeuksille
sekä syrjäytymiselle. (Kalland 2004: 119.) Varhaiset hoivakokemukset toimivat lapsella poh-
jana vuorovaikutusmallille, jonka tulisi turvata lapselle turvallinen kiintymyssuhde. Jos vuoro-
vaikutussuhde on kehittynyt turvattomaksi voi lapsi vältellä vanhempaa tai olla ristiriitaisesti
kiinnittynyt häneen. (Kalland 2004: 131.) Vuorovaikutuksen tuki seuraa juuri lapsen ja van-
hemman välistä vuorovaikutusta ja pyrkii vahvistamaan sitä etsien ratkaisuja perheen arkeen
yhdessä ammattilaisen kanssa.

Vuorovaikutuksen tuki mahdollistaa adoptiovanhemmalle objektiivisen tavan nähdä itsensä ja
lapsensa välisen vuorovaikutuksen. Kun vanhempi yhdessä ammattilaisen kanssa seuraa kuva-
nauhalta vuorovaikutusta itsensä ja lapsen välillä, voi hän nähdä tilanteen täysin eri tavalla
kuin miten on sen aiemmin kokenut. Kuvanauhalla ammattilainen ja vanhempi voivat seurata
käyttäytymistapoja, liikkeitä ja ääniä, keskustella niistä sekä kokeilla eri toimintatapoja.
Ammattilainen tukee vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja kommunikaatiota an-
tamalla konkreettisia neuvoja sekä keskustelemalla eri tilanteista vanhemman kanssa. Kun
tukipalvelua saa kotona lapselle turvallisessa ja tutussa ympäristössä, on varsinkin lapselle
helpompaa, kun paikka ja esineet eivät ole vieraita. Palvelun avulla lapsi ja vanhempi saavat
eväitä luodakseen läheisempi ja luottavaisempi suhde toisiinsa.

5.2 Kouluikä

Kun adoptiolapsi tulee kouluikänsä, ovat perheen kohtaamat haasteet taas aivan uudeltaiselta. Vaikka adoption jälkeinen elämä uudessa perheessä olisi sujunut ilman suuria vaikeuksia, voivat ne tulla esille koulun alkaessa. Lapsella voi olla oppimisvaikeuksia, ja varsinkin kansainvälisesti adoptoidulla lapsella voi olla kielellisiä haasteita. Lapsi voi myös olla kehityksessä muita lapsia jäljessä, jos hän ei ole ehtinyt tai voinut käydä tavallisesti esimerkiksi päiväkodissa. Lastenkodista tulevalle lapsella voi myös olla sosiaalisia vaikeuksia.

Leena Kaivosoja-Jukola kirjoittaa *Adoptio-perheet* -lehden artikkelissaan adoptiolapsen koulunmenopäätöksen olevan päätoimisesti vanhempien vastuulla (Kaivosoja-Jukola 2006: 14). Useimmat vanhemmat haluaisivat varmasti, että heidän lapsensa aloittaisi koulun samanikäisenä kuin muutkin lapset, ettei myöhemmin ilmenisi koulukiusaamista tai vastaavaa pelkätään ikäeron tai koulun myöhemmin aloittamisen takia. Kaivosoja-Jukola kertoo, ettei adoptiolapsen oppimiskykyä voida juurikaan mitata mitenkään muuten kuin itse havainnoimalla lasta eri tilanteissa kuin esimerkiksi pelejä pelatessa ja lauluja opetellessa. Vanhemmat voivat joissain tapauksissa myös saada lisätietoa lapsen päiväkodin henkilökunnalta mutta muuten he ovat omillaan päätöksenteon kanssa. (Kaivosoja-Jukola 2006: 14.)

Haastatelluista asiakkaista moni piti Pieni koululainen perheessä -vertaistukiryhmää erittäin tarpeellisena. Asiakkaat kertoivat ryhmän sopivan heidän elämäntilanteeseensa ja ryhmästä saatava vertaistuki oli merkittävää. Ryhmän loppuminen harmitti haastateltuja, sillä motivaatiota jatkamiseen olisi ollut. Se harmittava puoli kehitettyjen palveluiden kokeilussa on, että ne päättyvät jossain vaiheessa, varsinkin kun on kyse projektityöstä. Harmittavaa oli myös se, ettei lastenhoitoa ollut järjestetty ryhmän ajaksi. Asiakkaiden mielestä koulunkäynnin haasteet ja kouluvaikeuksien huomioiminen on erittäin tärkeää.

”Adoptiovanhempien pitäisi saada vanhemmuuteen konsultaatiota ja tukea.”

- Raija Regnell, koulupsykologi

Seija Poikosen *Adoptio-perheet* -lehdessä haastattelemaa koulupsykologi Raija Regnell:ia huolestuttaa adoptiovanhempien jaksaminen. Hänen mielestään adoptiovanhemmat asettavat itselleen korkean vaatimustason vanhempina, eivätkä hae mielellään apua tilanteeseensa sillä tuntevat itsensä silloin epäonnistuneen vanhempina. (Poikonen 2006: 28 - 29.) Adoptiovanhemmat voivat tuntea olevansa ristiriitaisessa tilanteessa. Vanhemmat ovat tehneet kovasti varsinkin henkistä työtä adoptiolasta hakiessa ja haluavat tarjota lapselleen täydellisen kodin ja elämän. Adoptiovanhemmuus on kuitenkin usein raskaampaa kuin mitä vanhemmat ovat ajatelleet ja kaiken valmistautumisen jälkeen voi olla kova pala vanhemmille ”joutua” hakemaan apua ja tukea vanhemmuuteensa, jonka piti sujua täydellisesti. Regnell peräänkuulut-

taakin uutta tapaa ajatella, että vanhemmat oppisivat työstämään omaa adoptiovanhemmuuttaan, siihen liittyviä ilon aiheita ja pelkoja. Silloin adoptiolapsetkin voivat paremmin. Ragnellin mukaan jo itse adoptiovanhemmuus on riittävä haaste vanhemmille. (Poikonen 2006: 28 - 29.)

Adoptioperheet - lehden artikkelissa adoptiokuraattori Kerstin Rauma kertoo vanhempien tuen tarpeesta. Vanhemmat soittavat kuraattorille, kun he tarvitsevat neuvoja ja vanhemmat kokevat usein jäävän ilman tukea yhteiskunnassa. Useimmiten puhelut koskevat lapsen keskittymisvaikeuksia, kieliongelmia, vaikeuksia matematiikassa tai mahdollisuutta erityisopetukseen. Kun erityisosaamista kansainvälisten adoptioiden mukana tullessiin kysymyksiin ei ole, tuntevat vanhemmat tarvetta olla monen alan asiantuntijoita. Vanhemmat tekevät kaikkensa tukeakseen lastansa, mutta keinot siihen lopulta loppuvat. Adoptiokuraattori muistuttaakin vanhempia siitä, että moni adoptiolapsi pärjää käytännön aineissa paremmin kuin lukuaineissa ja, että tärkeintä on löytää lapsen vahvuudet. Lapsen kannalta on paras antaa hänen kehittyä siinä, mikä häntä kiinnostaa vaikka ei olisikaan siinä erityisen hyvä. Lasta on osattava kuunnella. (Rauma 2006: 24 - 25.)

AK: Olisi hyvä, jos adoptiovanhemmat kykenisivät näkemään lapsen kyvyt realistisesti ja asettamaan omat odotuksensa niiden mukaisiksi, ja voisivat tukea lasta siten, että se vahvistaa lapsen kehitystä.

5.3 Murrosikäisestä nuoreksi aikuiseksi

Murrosikä koettelee usein perhettä kuin perhettä mutta adoptioperheessä murrosikä voi olla vieläkin vaikeampi asia käsitellä. Adoptionjälkeinen elämä on voinut sujua hyvinkin perheessä mutta murrosiän tullessa ilmenee suurempia ongelmia. Murrosiässä nuori alkaa etsiä itseään ja omaa asemaansa muihin nähden ja lapsuuden kokemukset voivat tulla esille vasta tällöin. Väestöliiton projektikoordinaattori Maija Lehtikangas huomauttaa Adoptioperheet -lehdessä, että adoptoitu nuori käy läpi murrosiässä samat asiat kuin tavallinenkin nuori, mutta käsittelee samalla omaa taustaansa, biologista perimäänsä sekä hylkäämiskokemuksia. Adoptoidun murrosikä voi olla muita nuoria rajumpi, sillä hän joutuu itsenäistymään kahdesta perheestä samanaikaisesti. (Pulkinen 2009: 6.)

Koulupsykologi Raija Regnell perää Seija Poikosen haastattelussa adoptiopalvelunantajilta vuosia kestävää seuranta adoptoiduille, sillä adoptoidun ongelmat ilmenevät voimakkaina murrosiässä. Regnell muistuttaa, että adoptoiduilla on usein hyvin heikko itsetunto ja minäkuva, mitkä voivat aiheuttaa keskittymisvaikeuksia, masennusta sekä itsetuhoisuutta. Regnell kertoo nuorten tulevan juttelemaan koulupsykologille muun muassa juurettomuudestaan ja

erilaisuudesta. Adoptionuoret kokevat erilaisuutta vaikka näyttäisivätkin samalta kuin muut nuoret. (Poikonen 2006: 28 - 29.) Myös Hannele Davidssonin artikkelissa Adoptioperheet ry:n lokakuussa 2006 järjestämästä tilaisuudesta, joka käsittelee adoptoidun murrosikää, käy ilmi samantyyppiset tarpeet soittaa adoptiokuraattorille. Adoptioperheillä, jotka ottavat yhteyttä kuraattoriin on vaikeuksia saada oikeanlaista apua. Adoptiotietoisuutta tulisi ehdottomasti lisätä ammattilaisten parissa varsinkin, kun suuri osa adoptoiduista on lähestymässä murrosikää. Tilaisuudessa puhunut adoptiokuraattori ja tutkija Sanna Mäkipää muistuttaa, että nuoria tulisi kuunnella ja ottaa heidän asiansa yksilötasolla vakavasti. (Davidsson 2007: 11 - 12.)

Kun adoptionuori haluaa saada tietoa taustastaan, Regnell neuvoo häntä ottamaan yhteyttä Pelastakaa lasten jälkipalveluun yhdessä vanhempiensa kanssa. Koulupsykologin luokse hakeutuvat adoptionuoret tarvitsevat usein monia käyntejä ja Regnell ohjaakin heitä usein jatko-hoitoihin. Hoidon hintavuus on valitettavan usein esteenä hoidon jatkumiselle, sillä Kela ei korvaa nykyään alle 16-vuotiaiden yksilöterapiaa, ja istunnot tulevat tällöin perheille liian kalliiksi. (Poikonen 2006: 28 - 29.)

Haastattelutilaisuuksissa moni adoptiovanhempi vetosikin tuen tarpeeseen adoptiolapsen tullessa murrosikänsä. Myös haastatellut adoptionuoret olivat kokeneet varsinkin vertaistuen äärimmäisen tärkeäksi.

A: Tämänhetkinen kokemukseni on, että adoptiohakijoille ja alkuvaiheessa oleville on paljon palveluita, mutta murrosikäisten ja ihan 18- 22-vuotiaiden ”murkkujen” tukeminen ja palveluiden saanti on vähäisempää.

A: Murrosikäisten vanhempien ryhmän sisältö oli mielestäni hyvä ja toimintatavat kivoja.

Adoptiotukipalvelukeskustelu pyöri usein kansainvälisten adoptioiden ympärillä koska niitä tehdään Suomessa eniten. On silti hyvin tärkeää muistaa myös kotimaan adoptoitujen tarve samalle tuelle. Erityisiä ryhmiä pelkästään kotimaan adoptoiduille on vaikea järjestää pienen osallistujamäärän vuoksi, joten he osallistuvat kansainvälisten adoptoitujen vertaistukiryhmiin.

A: Olen pitkään peräänkuuluttanut adoptoitujen aikuisten nimenomaan kotimaisten adoptoitujen vertaistukea. Nyt siihen oli mahdollisuus ja se oli todella hienoa.

6 ASIAKKAIDEN EHDOTUKSET JA TOIVEET

6.1 Lapsen tulo perheeseen

Haastatelluista asiakkaista moni mainitsi lapsen odotusajan turhautuneisuuden. Lasta voi joutua odottamaan pitkäänkin, ja moni tuleva vanhempi kaipaasi sille ajalle enemmän tukea tai ainakin lohdun siitä, että jos tulee heikompi hetki, tietää minne ottaa yhteyttä. Tärkeää olisi nimenomaan tulevan vanhemman henkinen tuki silloin kun hänestä tuntuu siltä, ettei ”mitään kuulu”. Pärssinen-Hentula kertoo artikkelissaan adoptiovanhempien kuvaavan adoptioluvan saamisen jälkeistä odotusaikaa stressikokemukseksi, joka heijastuu moneen elämänalueeseen ja vaikuttaa myös adoptiolapsen kohtaamiseen. (Pärssinen-Hentula 2007b: 84.) Kysyttäessä asiakkailta mihin heidän mielestä tulisi suunnata adoptiotukipalveluita, moni mainitsi juuri lapsen odotusajan.

A: Tukea adoptiolapsen odotukseen (nykyään adoptiolasta odotetaan pitkä aika ja odottaja on tilanteessa suht yksin. Varsinkin jos ei ole vertaisystäviä) -- kuka ajaisi odottajan etua?

A: Tukea alkuvaiheeseen enemmän.

A: Ennen kuin vanhemmat ovat saaneet lapsen, ja sitten lapsen ja vanhempien tarpeiden mukaan.

A: Kun lasta odotetaan, olisi hyvä tuoda tietoon esim. olemassa oleva taustatietolomake (kerään tietoa lastani varten). Vanhemmat voivat esim. suullisesti saada lastenkodista tietoa, mitä olemassa olevissa papereissa ei ole. Tällöin sekin tulisi kirjattava ylös.

Asiantuntija Sanna Mäkipää kehottaa Adoptioiperheet -lehdessä adoptiolasta odottavia harrastamaan tunnetyöskentelyä. Hän kirjoittaa artikkelissaan tutkimusten todistavan, että tunnetyöskentely on lapsen odotusvaiheessa merkittävä asia. Tunnetyöskentelyllä Mäkipää tarkoittaa vanhempien psyykkistä valmistautumista vanhemmuuteen muistelemalla millaista vanhemmuutta he itse ovat saaneet lapsena. Vanhempien tulee miettiä, mitä haluaa säilyttää omista kokemuksistaan ja millaisia vanhempia he aikovat lapselleen olla. Kun odottava vanhempi täten työstää tunteitaan, syntyy niin sanottu mielikuvalapsi, jonka avulla vanhemman on helpompaa olla valmistautunut vastaanottamaan sen oikean lapsen, kun sen aika koittaa. Mäkipää kirjoittaa joidenkin odottavien adoptiovanhempien suojelevan itseään epävarmuuden keskellä siten, etteivät uskalla ajatella elämää lapsen kanssa ja muistuttaa siitä, että tuntei-

den työstäminen on osa vanhemmuuteen kasvua. Tunnettyöskentelyä on tärkeä harrastaa vaikka tilanne lapsen saamisesta olisikin epävarma. (Mäkipää 2007b: 19.)

Haastattelutilanteessa asiakkaat ehdottivat lapsen odottamisen ajaksi ja tueksi ryhmävalmennusta. Ryhmä voisi olla palvelunantajan ylläpitämänä internetissä. Asiakkaat toivoivat, että henkilökunnan koulutukseen panostettaisiin varsinkin asiakkaiden sekä heidän tunteiden kohtaamiseen. Internetissä toimivaan ryhmään toivottiin osallistuvan asiantuntijoita, esimerkiksi kuraattori.

Asiakkaat toivoivat myös jonkinlaista yhtenäistä listaa tai internetsivustoa, josta voisi saada tietoa lääkäreistä ym., joilla olisi adoptioasiantuntemusta. Nykyään internetistä haetaan usein tietoa ja tukea omiin kysymyksiin, varsinkin keskustelupalstat ovat suosittuja. Yhteisen internetportaalin kehittäminen, joka kokoaa linkit eri adoptiojärjestöihin ja -palveluihin, sekä tarjoaisi informaatiota muun muassa terveysasioista voisi olla yksi ratkaisu helpottamaan adoptioerheiden arkea. Adoptioerheillä voisi myös olla mahdollisuus perustaa vertaistukiryhmiä tai foorumeita sivustolle.

A: Lisää informaatiota (internet, adoptiotapahtumat, järjestöt)

A: Kaikilla palvelunantajilla olisi yhteiset sivut - linkit.

- *julkisuutta lisää*
- *avoimuutta*

A: Enemmän tiedottamista, laajempaa julkisuutta. Avointa puhumista.

A: Pitäisi olla auttava puhelin joka on tarkoitettu vain adoptiolapsille että vanhemmille, sillä heille voi tulla vaikeita asioita joista he haluavat puhua tai tulee mieleen jotain ajatuksia joita he haluavat jakaa ja saada mielipiteitä

Myös adoptioasiantuntijuuden lisäämistä ammattilaisille kuin esimerkiksi neuvoloihin ja terapeuteille toivottiin. Keskustelusta kävi ilmi, että asiakkaille on välillä jäänyt hieman puolinaisen olo lääkäri- tai neuvolakäynnin jälkeen, koska ko. ammattilaisilla ei ole ollut asiakkaiden näkemyksestä tarpeeksi tietämystä adoptiosta ja sen aikaansaamista tuntemuksista ja ongelmista. Ehdotuksena tuli esille samankaltaisten sivustojen perustaminen, kuin aiemmassa kohdassa adoptiopalvelujen löytämisen helpottamiseksi - sivustoa tai linkkiä, jossa olisi mainittuna lääkäriasemia, jossa olisi adoptiotuntemusta omaavia ammattilaisia. Toisaalta toivottiin myös ammattilaisten koulutusta adoptiotietämyksen vahvistamiseksi.

A: Tietoa adoptiosta + adoptiolapsista neuvoloihin / kouluihin / päiväkodeihin

A: Ammattilaisille enemmän tietoa, koulutuksia, velvoitteita.

A: Tietoa enempi päiväkotiin ja kouluun adoptiosta.

6.2 Kouluikä

Kouluihin toivottiin enemmän adoptiotietämystä varsinkin opettajien pariin. Keskustelussa nousi esille vanhempien huoli siitä, että heidän lastaan ei ollut kuunneltu oikealla tavalla koska opettaja ei ole ollut tietoinen siitä, miten adoptio voi vaikuttaa nuoren oppimiseen tai käyttäytymiseen koulussa muiden oppilaiden kesken. Varsinkin nykyään, kun koulukuraattoreita on yhä vähemmän käytettävissä, olisi hyvä, jos opettajia valmennettaisiin kohtaamaan muiden erityistarpeita vaativien oppilaiden lisäksi myös adoption kokeneita lapsia.

A: EHDOTTOMASTI enempi yhteistyötä koulujen kanssa. Oppia - tekstiä myös ruotsiksi.

Adoptiokuraattori Kerstin Rauma huomauttaa Adoptioperheet - lehden artikkelissaan koulun ja perheen yhteistyön olevan tärkeää koko koulunajan. Useimmiten adoptiovanhemmat ovat jo tottuneet käsittelemään eri lastansa koskevia kysymyksiä ja heidän on kohtuullisen helppoa ottaa yhteyttä kouluun. Olisi hyvä jos vanhemmat ja tuleva opettaja varaisivat aikaa keskusteluun ennen koulun alkamista. Kerstin Rauma huomioi artikkelissaan myös saman mitä haastatellut vanhemmat - eri ammattiryhmillä ei ole usein tietämystä kansainvälisen adoption erityiskysymyksistä. Hän toteaa, ettei adoptiotietous kuulu nykypäivänä eri ammattiryhmien koulutukseen. (Rauma 2006: 24 - 25.)

AK: Yhteiskunnan instansseilta puuttuu adoptiohakijoiden, -perheiden ja ammattiryhmien kaipaamaa erityisosaamista ja -palveluita.

Adoptiovanhemmat toivoivat asiantuntijan tukea myös siirtymävaiheisiin koulujen välillä, sekä myöhemmin ammatinvalinnassa. Ehdotukseksi vanhemmilta tuli mahdollisuus saada tukea asiantuntemusta omaavalta tukihenkilöltä koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä, tilanteissa ja valinnoissa.

6.3 Murrosikäisestä nuoreksi aikuiseksi

Murrosikä koetaan perheissä eri tavoin ja se myös esiintyy hyvin moninaisissa muodoissa. Jotkut perheet pääsevät helpommalla kuin toiset, ja joillakin on todella suuria vaikeuksia ja tuntevat itsensä eksyneiksi. Murrosikä mullistaa usein sekä nuoren että koko perheen elämän kertaheitolla. Vanhemmat voivat tuntea itsensä voimattomiksi ja etsivät tukea sekä - varsinkin adoptiovanhemmat - vertaistukea muista. Samaten kun vanhempi hakee tukea vertaisiltaan, hakee nuori seuraa ikäisiltään ja nuoren ihmissuhteet syvenevät. Haastatellut kuvaavat adoptiotukipalveluiden suuntaamisen tärkeyttä näin:

A: Murrosikään ja aikuisuuteen, mutta tietenkin koko adoptioprosessin eri vaiheisiin odotuksesta -> aikuisuuteen yhtä suuri ja tärkeä merkitys.

A: Tuki vanhemmille joilla ”täysikäisiä” murkkuja -jaksaminen koetuksella

A: Ehkä nuorille enemmän palveluita sillä kuitenkin monille tulee murrosiässä paljon asioita, joita on vaikea puhua, missä myös tehtäisiin enemmän ryhmässä jotain kivaa ja rentouttavaa kuten mennä syömään, keilaa, leffaa yms.

A: Murrosikä, nuori aikuinen ehkä se elämänvaihe missä lapselle jälki-palvelu näyttölee suurta osaa.

A: Enemmän tuoda jälkipalvelua esille ja sen sisältöä.

A: Nuorten aikuisten kuva- ja keskusteluryhmä voisi olla esim. vain keskusteluryhmä. VERTAISTUELLA SUURI MERKITYS

A: Nuorten tapaamisia voisi olla useammin

Haastattelutilanteen keskustelussa oli nuorten kaipaama vertaistuki paljon esillä. Tärkeimpänä nuoret eivät pitäneet sitä, mikä teema ryhmässä oli, vaan nimenomaan ryhmän tarjoamaa vertaistukea. Erilaiset taiteelliset työmuodot ovat kuitenkin tärkeitä terapiamuotoja niille, jotka eivät muutoin osaa tai uskalla avata kokemuksiaan vaikka pelkällä keskustelulla. Vertaistukiryhmät voisi esimerkiksi jakaa kahteen; toinen olisi pelkästään keskusteluryhmä, ja toinen esimerkiksi kuvataideterapeutin ohjaama. Varsinkin nuoret aikuiset adoptoidut tuntuivat kaipaavan enemmän keskustelua.

A: Kotimaisten adoptoitujen viikonloput / leirit vertaistuki ajatuksella

A: Tärkeää on panostaa etenkin murrosikään (kotimaan adoptiot), jotta vertaistuelle saataisiin jatkumo.

Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektin nuorten vertaistukiryhmiin ovat saaneet osallistua myös kotimaan adoptoidut. Erillisiä kotimaan adoptoitujen ryhmiä ei ole järjestetty, sillä osallistujia ei ole tarpeeksi. Kotimaan adoptoidut ovat kuitenkin saaneet vertaistukea toisiltaan vaikka ryhmissä on enimmäkseen ollut kansainvälisiä adoptoituja.

Keskustelussa murrosikäisten vertaistukiryhmistä nousi esille vanhempien huoli nuoren motivoinnista; kuinka saada murrosikäiset ja nuoret aikuiset lähtemään mukaan? Yksi olennainen ratkaisu kyseiseen ongelmaan oli se, että nuoret saavat ryhmässä tavata muita nuoria.

A: Ehkä saataisiin enemmän nuoria kiinnostumaan adoptiosta ja adoptioon liittyvistä asioista jos sinne pistettäisiin jotain houkutusta. Tehtäisiin ja puhutaisiin muustakin kuin adoptiosta jotta sellainen lapsi joka aristaa näitä asioita olisi enemmän kiinnostuneempi. Ei painoteta sitä adoptiota. Yritetään opetella miten löytää minäni

Jotkut adoptiovanhemmat toivoivat nuorten ryhmien osallistujien ikärajoihin joustavuutta. Ryhmien ikärajat ovat 13-17-vuotiaille sekä 18-30-vuotiaille. Joustavuutta kaivattiin ikärajojen siirtymävaiheisiin niin, että kun joku kaveriporukasta täyttää vuosia, olisi nuorilla mahdollisuus silti osallistua ryhmään samalla tutulla porukalla, ettei sitä ikärajan takia hajotettaisi. Keskustelu otti asiakseen myös adoption kanssa työskentelevien ammattilaisten puheenaiheen, nuorten palveluiden jatkamisen 21-vuotiaiksi niin kuin jälkihuolto lastensuojelussa.

Murrosikäisten nuorten vanhemmat esittivät paljon käytännön asioiden tuen tarpeita. Tukea kaivattiin nuoren tulevaisuuteen liittyviin päätöksiin - minne opiskelemaan ja kuinka aloittaa itsenäinen elämä? Vanhemmat kaipasivat myös asiantuntijan tukea nuoren terveyteen liittyviin asioihin. Vanhemmat kokivat, ettei esimerkiksi C-hepatiitista kertominen nuorelle ole aina paras vaihtoehto vanhemmalle, vaan olisi parempi asiantuntijan kertomana.

7 ADOPTIOTOIMIJOIDEN NÄKEMYKSET

Adoptiotoimijat ovat adoptiotyön ammattilaisia, jotka työskentelevät adoption parissa erinäisissä tehtävissä. Adoptiotoimijoiden arvioinnissa Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyistä adoptiotukimuodoista, keskityn siihen, mitkä adoptiotukimuodot tulisi heidän mielestä säilyttää ja edelleen kehittää ja miten. Adoptiotoimijat eivät ole ratkaisevassa ase-

massa päättämässä tukimuotojen jatkamisesta, vaan he antavat vain oman mielipiteensä alan ammattilaisina.

Poimin adoptiotoimijoiden aineistosta ensin esille ne asiat, jotka vastaavat asiakkaiden aineistosta löytyneitä asioita. Huomioin myös muut aineistosta löytyvät asiat ja pohdin niiden suhdetta muuhun aineistoon.

7.1 Tukea eri elämänvaiheisiin

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin lähtökohtana on koko projektin keston aikana ollut adoptiotukipalveluiden kehittäminen adoptioperheille ja -lapsille kaikkiin elämänvaiheisiin. Tukimuodot ovat enimmäkseen vertaistukea ja apua on ollut antamassa moni ammattilainen. VAHKE -tilaisuudessa olleet adoptiotoimijat tietävät hyvin adoption tuen tarpeen ja nämä seuraavat tukipalvelut koettiin kaikista tärkeimmiksi tuen muodoiksi.

7.1.1 Vuorovaikutuksen tuki

Kaikissa viidessä ryhmävastauslomakkeessa oli mainittu Vuorovaikutuksen tuki -tukimuoto. Adoptiotoimijat pitivät erittäin tärkeänä sitä, että Vuorovaikutuksen tuki saataisiin maanlaajuisesti kaikkien tukea tarvitsevien perheiden saataville.

AT: Työmuodosta on tullut paljon positiivista palautetta, mutta kaikki halukkaat perheet eivät ole päässeet tuen asiakkiksi

AT: Tuki pitäisi saada koko maan kattavaksi

AT: Lisäys yhä useamman saataville (ei tarjolla muilla organisoidusti)

AT: Pysyvä työmuoto tarjolle perheille

Tällä hetkellä Vuorovaikutuksen tuki ulottuu vain pienelle alueelle pääkaupunkiseudun ympärillä, sillä työmuodolla on yksi työntekijä, joka itse ajaa perheiden luokse. Adoptiotoimijat ehdottivat, että työmuotoa tulisi kehittää ja verkostoida maanlaajuisesti eri ammattilaisten käyttöön.

AT: Kevyempi versio + opetus esim. terveydenhoitajille / alueellisille vastuuhenkilöille eri puolilla maata

Ehdotuksena tuli myös, että tukimuodosta kehitettäisiin kevyempi versio, mitä voisi käyttää työmallina esimerkiksi terveydenhuollossa ja neuvoloissa. Neuvolat voisivat tiedottaa kyseisestä työmuodosta sekä myös ostaa palvelua palvelunantajalta. Tukipalvelun tarvetta voisi myös kartoittaa alkuarviolla.

Adoptiotoimijat olivat huolissaan tukimuodon korkeasta hinnasta, mikä myös vaikuttaa asiakkaiden mahdollisuuteen käyttää palvelua. Tällä hetkellä palvelun hinta on 300€ per perhe. Adoptiotoimijat pohtivatkin voisiko asiakas joko maksaa palvelun osissa tai jollakin omavastuumaksulla, tai voisiko kunnat velvoittaa maksamaan koko summan.

7.1.2 Adoptiolasten vanhempien keskusteluryhmät ja perheiden tukeminen

Samaten kuin Vuorovaikutuksen tuki -tukimuodon kohdalla, adoptiotoimijat ehdottavat, josko olisi mahdollista kehittää myös adoptiolasten vanhempien keskusteluryhmistä kevyemmät versiot. Työmallien kevyempiä versioita voisi työstää yhteistyössä järjestöjen kesken. Ehdotuksina tuli yhtenäisen ryhmämallin kehittäminen, jotta ryhmien vetäminen helpottuisi jatkossa. Viiden tai kuuden tapaamiskerran pituista ryhmää pidettiin hyvänä, mutta tapaamiskertojen määrässä tulisi silti ottaa huomioon varsinkin pienten lasten vanhempien tuen tarve.

Yleisenä aiheena nousi adoptiotoimijoiden keskustelussa esille pienten lasten perheiden tukeminen. Heidän mielestään perhetyötä tulisi ehdottomasti kehittää ja varsinkin verkostoitunut työskentely olisi perheille tärkeää. Ehdotuksina tuli esimerkiksi jonkinlaisen kummiperhe-toiminnan tai tukihenkilötoiminnan kehittäminen. Kummiperhetoiminta loisi hyvän mahdollisuuden perheille verkostoitua toistensa kanssa ja saada vertaistukea toisiltaan Heillä olisi silloin myös aina joku, jolle soittaa. Tuula Saarnio toteaa artikkelissaan ”Perhetyö lastensuojelussa”, että ennaltaehkäisevän perhetyön työmenetelmät ovatkin kehittyneet 2000-luvulla juuri enemmän toiminnallisiksi ja vertaistukiryhmien käyttö perhetyössä on lisääntynyt (Saarnio 2004: 248).

7.1.3 Nuorten adoptoitujen tuki

Adoptiotoimijat keskustelivat paljon nuorten tuen tarpeesta. He pitivät nuoria ryhmänä, joka varmasti kaippaa monenlaista tukea ja sitä on liian vähän saatavilla. Adoptiotoimijat nimittivät kaiken nuorille annettavan tuen, vertaisryhmät sekä juurimatkat erittäin tärkeiksi tukimuodoiksi nuorille adoptoiduille. Joillakin adoptiotoimijoista oli kokemuksia nuorista, jotka olivat aikuisiässään lähteneet itsenäisesti synnyinmaahansa ja kaipasivat matkan jälkeen asiantunti-

jaa, jonka kanssa käydä kokemaansa läpi. Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetty juurimatkatyömalli ohjastaa ja tukee adoptioperheitä tilanteissa, jossa nuori itse tai yhdessä vanhempien kanssa haluaa lähteä tutustumaan synnyinmaahansa. Olisi tarpeellista myös varautua enemmän tilanteisiin, jossa nuori on jo käynyt itsenäisesti matkalla ja tarvitsee sen jälkeen tukea. Toisaalta nuori olisi voinut hakea tukea jo ennen matkaansa, jos hän olisi ollut tietoinen juurimatkan neuvonnasta. Tukipalveluista tiedottamista tulisi täten lisätä.

7.1.4 Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja

Adoptiotoimijat halusivat kirjan laajempaan käyttöön, se olisi adoptiolapsen elämänkaaren kannalta tärkeää. Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja on tällä hetkellä käytössä pelkästään joissakin Venäjän lastenkodeissa. Jos toimintaa onnistuttaisiin laajentamaan, voisi kirjaa jakaa muihinkin lapsia luovuttaviin maihin. Tämä edellyttää tietenkin kirjan ja sen käytön ohjeistuksen kääntämistä sekä monistamisresursseja. Hyvänä ehdotuksena tuli adoptiotoimijoilta yhdistää Muistoja ajalta lastenkodissa -kirjasta tiedottaminen lapsia luovuttavien maiden lastenkotien henkilökunnalle ja lastensuojeluviranomaisille annettavaan koulutustukimuotoon.

AT: Tähän voisi yhdistää jälkipalveluaiheinen koulutus lapsia luovuttavien maiden lk: ien henkilökunnalle ja lastensuojeluviranomaisille, josta osana olisi muistoja ajalta lastenkodissa

7.2 Lakisääteiseen adoption jälkipalveluun liittyvät kehittämissuositukset

Edellä olen maininnut ne adoptiotukimuodot, jotka ilmenivät sekä asiakkaiden, että adoptiotoimijoiden aineistoista. Ne aineistot ovat minun tutkielmani kannalta relevantteja. Halusin kuitenkin myös kirjata ylös ne asiat, jotka eivät kohtaa suoraan asiakkaiden aineistoa, sillä ne ovat mielestäni silti tärkeitä ensinnäkin itse projektin arvioinnin kannalta, sekä sen kannalta, että saisi kokonaiskuvan siitä mitä adoptiotoimijat ovat pitäneet tärkeänä projektissa. Pohdin näitä vastauksia osuudessa 8.1 Keskeiset tutkimustulokset.

Adoption jälkipalvelu on lakisääteistä, johon jokainen adoptoitu on oikeutettu, jos haluaa vaikka selvittää omia taustojaan. Adoptiotoimijat halusivat edelleen kehittää jälkipalvelua koskemaan adoptoidun lisäksi koko hänen perhettään.

*AT: Laajennus koko perheitten jälkipalveluksi mm. lisäämällä varhaisen vuoro-
vaikutuksen tukea yms. lastenpsykiatriin palveluita yms.*

Adoptiotoimijoiden ehdotus kuvaa pääpiirteittäin juuri sitä, mitä Adoptiolapsille eheämpi elämä -projekti on ajanut takaa. Että saataisiin adoptiotukimuodot - jotka tukevat koko perhettä adoption eri vaiheissa - lakisääteiseksi jälkipalvelun rinnalle.

7.2.1 Kansainvälinen jälkipalvelu ja jälkipalveluaiheinen koulutus

Vuonna 2007 Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti järjesti Suomessa kaksipäiväisen jälkipalveluaiheisen koulutuksen lapsia luovuttavien yhteistyömaiden henkilökunnalle ja lastensuojeluviranomaisille. Koulutuksessa jaettiin tietoa jälkipalveluoikeudesta ja jälkipalvelutyöstä Suomessa, sekä kerrottiin adoptoitujen ja perheiden kokemuksista.

Adoptiotoimijat toivoisivat lisää vastaavia koulutustilaisuuksia ja mahdollisesti koulutuspaketteja. He haluaisivat laajentaa koulutusta muihinkin luovuttajamaihin kuin vain tämänhetkiseen Venäjään. Adoptiotoimijat voisivat aloittaa koulutuksen laajentamista niihin maihin, joihin heillä on jo hyvät yhteydet. Koulutukseen olisi heidän mielestään tärkeää panostaa pitkäkestoisesti, sillä se parantaisi lastenkodin lasten oloja. Keskustelussa korostettiin kuitenkin myös sitä, että täytyy muistaa eri maiden eroavaisuudet - adoptiokäytänteet, jotka ovat tuttuja Suomessa eivätkä välttämättä ole sitä muualla. Tarkoitus ei ole mennä opettamaan muualle mikä on ”oikein”, vaan jakamaan tietoa. Jakamalla tietoa meidän käytännöistämme luovuttajamaihin voidaan helpottaa adoptiolapsen siirtymäprosessia vieraaseen maahan.

7.2.2 Taustatietolomake

Arviointitilaisuudessa adoptiotoimijat keskustelivat paljon taustatietolomakkeesta, mistä asiakkaatkin mainitsivat arvioinnissaan. Adoptiotoimijoiden keskustelu keskittyi kuitenkin enimmäkseen siihen, kuinka helpottaa taustatietolomakkeiden palauttamista. Tämä ei suoraan kohtaa asiakkaiden aineiston kanssa, joten käsittelen taustatietolomaketta erikseen. Taustatietolomake on ollut palvelunantajan käytössä vuodesta 2007. Se on tarkoitettu adoptiovanhemmille, jotta he kirjaisivat ylös lapsen taustatietoja lapsen myöhempänä käymää jälkipalvelua varten.

Adoptiotoimijat olivat huolissaan siitä, etteivät adoptioperheet ole palauttaneet lomaketta niin aktiivisesti kuin olisi tarkoitus. Adoptioperheissä tapahtuu alkuaikoina niin paljon asioita,

että lomake helposti jää kaiken muun alle. Keskustelutilanteessa adoptiotoimijat pohtivat kuinka aktivoida perheitä palauttamaan lomake.

AT: Taustatietolomakkeen palautusta tulisi miettiä, miten saada perheet aktiivisemmaksi, onko lomakkeen täyttäminen ehkä vaikeata?

AT: Myös adoptioneuvontaan pitäisi saada vielä enemmän asiasta tietoa ja muistutusta.

Keskustelussa ehdotettiin ensin, että adoptiopalvelunantaja muistuttaisi perheitä palauttamaan lomakkeen. Toisena ehdotuksena oli, että taustatietolomakkeesta tiedotettaisiin perheille jo adoptioneuvonnassa. Silloin lomakkeeseen tutustuisi aikaisemmin, se tuntuisi tärkeämmältä ja sen työstäminen saisi jatkumoa.

Adoptiotoimijat pohtivat taustatietolomakkeen täyttämisen ajankohtaa. Ehdotettiin, että lomakkeen voisi täyttää yhteistyössä palvelunantajan sosiaalityöntekijän kanssa niin, ettei itse adoptiolapsi olisi paikan päällä. Tämä voisi tapahtua joko sosiaalityöntekijän toimistossa tai perheen kodissa. Ratkaisuksi lomakkeen palauttamiselle adoptiotoimijat keksivät lopulta asettaa taustatietolomakkeen palauttamisen eräpäiväksi ensimmäisen sosiaalityöntekijän koti-/seurantakäynnin, jolloin lomake käytäisiin myös läpi.

Taustatietolomakkeen täyttämisen tueksi on kehitetty Kerään tietoa lasta varten -työpaja, joka on tarkoitettu adoptiovanhemmille. Työpajassa tutustutaan jälkipalvelun käsitteeseen ja opitaan miten taustatietolomaketta voi hyödyntää.

Adoptiotoimijoiden keskustelutilanteessa pohdittiin, ovatko Kerään tietoa lasta varten -työpajat välttämättömiä? Kokemuksena oli, etteivät työpajat saavuta tarpeeksi ihmisiä.

AT: Ehkä ei tarvita työpajaa välttämättä asian aukaisemiseksi? Lisätavoitteena, että aikuiset kävisivät läpi syvemmin mitä taustatiedot lapselle ja koko perheelle merkitsevät.

Joko työpajan mainontaa tulisi lisätä tai työmallia muuttaa niin, että päätavoitteet saavutettaisiin mahdollisimman monen perheen kanssa.

Edellä mainittujen ehdotusten lisäksi adoptiotoimijoiden yleinen ajatus kaikista adoptiotuki- muodoista oli se, että niitä tulisi olla tarjolla tasapuolisesti maanlaajuisesti sekä myös ruotsinkielisinä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheena on selvittää, minkälaisia kokemuksia Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin asiakkailla on projektissa kehitetyistä adoptiotukipalveluista. Tutkielmani tavoitteena oli tuoda esille adoptioperheiden tuen tarve eri elämäntilanteissa. Tarkastelin opinnäytetyössäni myös sitä, miten adoptiotyötä tekevät adoptiotoimijat kokevat työmuotojen onnistuneen, sekä niiden tarpeellisuuden. Tutkelmassa on käytetty kahden Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektin asiakkaista muodostuneen pienryhmän ja viiden adoptiotoimijoista muodostuneen pienryhmän lomakepohjaisia arviointivastauksia, sekä kaikkien pienryhmien keskusteluista koottuja koosteja. Tarkastelen sekä projektin asiakkaiden kokemuksia tukipalveluista että tukipalveluiden merkitystä ja tarvetta adoptioperheen arjen tukena. Tarkastelen myös sitä, kuinka asiakkaiden näkemykset ilmenevät adoptiotoimijoiden arvioinnissa, ja kuinka he kokevat adoptiotukipalveluiden onnistuneen ja miten niitä tulisi heidän mielestään jatkossa edelleen kehittää.

Haastateltavien määrä on suhteellisen pieni, mikä on laadulliselle tutkimukselle tyypillistä enkä voi tehdä aineistostani suuria yleistyksiä. Keskitynkin opinnäytetyössäni siihen mitä aineistostani nousee esille juuri tutkimukseen osallistuneiden - Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin kehittämiä adoptiotukipalveluja käyttäneiden - asiakkaiden kokemuksista.

Opinnäytetyöni aihe on minulle läheinen oman taustani kannalta ja tutkielmassa tulee esille myös minun omia mielipiteitäni. Jos tutkielmaan lisää liikaa omia mielipiteitä, se voi syödä sen luotettavuutta. Olen luottanut siihen, ettei oma subjektiivisuuteni vaikuttaisi luotettavuuteen huonolla tavalla vaan olen voinut tuoda sillä pientä lisää opinnäytetyöhöni. Oma subjektiivisuuteni on saanut minut innostumaan aiheesta sekä mahdollisuudesta saada tietoa tukipalveluiden tärkeydestä eteenpäin.

8.1 Keskeiset tutkimustulokset

Opinnäytetyössäni haastatelluilla asiakkailla on kokemusta adoptiotukipalveluista adoptioperheiden eri elämänvaiheista. Adoptiotukipalveluita on tarvittu lasta odottaessa, lapsen tultua perheeseen, lapsen tullessa kouluikänsä sekä murrosikänsä. Nämä kokemukset toimivat esimerkkinä adoptioperheiden tuen todellisesta tarpeesta. Adoptiolapsille eheämpi elämä -projekti on onnistunut kehittämään tarpeellisia adoptiotukipalveluita juuri näihin elämänvaiheisiin. On kuitenkin vielä paljon asioita joihin perheet tarvitsevat tukea.

8.1.1 Vertaistuki tärkein

Tutkielmassani nousi esille vertaistuen tarve kaikissa adoptioperheen elämänvaiheissa. Vertaistuki antaa ensinnäkin, niin kuin nimikin sen jo kertoo, tukea vaikeisiin tilanteisiin, mutta vertaistuki antaa mahdollisuuden jakaa myös iloisia asioita ja varsinkin adoptiotapauksissa lapsen tuoman ilon tunteita. Adoptiolasta odottavat vanhemmat tarvitsevat usein tukea odotukseen. Kaikista tärkeimmäksi tueksi koettiin vertaistuki muilta samassa elämäntilanteessa olevilta. Odottajat kokevat joskus olevansa yksin elämäntilanteessaan ja hakeutuvat sen takia vertaistuen pariin. Yksin ollessa odottajat tuntevat tarvetta henkiselle tuelle ja he kokisivat helpottavana sen, jos he tietäisivät minne voi ottaa yhteyttä, jos tulee liian vaikea tilanne. Haastatellut asiakkaat ehdottivat ratkaisuna yksin odottamiselle internetissä toimivaa adoptiopalvelunantajan ylläpitämää ryhmävalmennusta.

Haastatellut asiakkaat kokivat lapsen aloittaessa koulun suureksi elämänmuutokseksi. Lapsella voi silloin ilmetä esimerkiksi oppimis- tai keskittymisvaikeuksia. Asiakkaat kokivat Pieni koululainen perheessä -tukimuodon tähän tilanteeseen juuri sopivaksi. Yleensäkin vanhempien tukeminen koettiin erittäin tarpeellisena ja vertaistuen tarve näytteli suurta osaa myös tässä elämänvaiheessa. Joitakin haastateltuja harmitti, etteivät he voineet osallistua tukiryhmään sillä he eivät onnistuneet saamaan lastenhoitajaa. Koulunkäyntiin liittyi paljon päätöksiä, joiden kanssa adoptiovanhemmat ovat usein omillaan. Vanhemmat toivoivat, jos he voisivat saada lisätukea kouluun liittyviin kysymyksiin esimerkiksi joltain asiaan perehtyneeltä tukihenkilöltä. Myös murrosikäisten adoptiolasten vanhemmat kokivat tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen, varsinkin vertaistukea. Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin kehittämä murrosikäisten vanhempien keskusteluryhmä on ollut monelle vanhemmalle tässä apuna.

Myös murrosikäiset nuoret kokivat tarvitsevansa vertaistukea toisilta nuorilta. Varsinkin kun nuorten psykologiset palvelut ovat äärimäisen kalliita, olisi tärkeää, että nuorilla on erilaisia ryhmiä, joihin he voivat hakeutua. Nuoret toivoivatkin enemmän heille tarkoitettuja eri ryhmiä. Vanhemmat esittivät huolen siitä, miten saada nuoret innostumaan eri ryhmistä. Siihen nuorilta tuli vastauksena, että voisi perustaa ryhmän adoptionuorille, jossa tehdään eri aktiviteetteja, joista nuoret pitävät, esimerkiksi vierailuja nuorten valitsemiin kohteisiin. Ryhmät voisi saada houkuttelevimmiksi myös sillä, ettei painosta nuoren adoptiotaustaa vaan lähestyy nuorta muuta kautta. Adoptionuorten vanhemmat toivoivat, että tukipalveluryhmien ikärajat voisivat joustaa niissä tilanteissa, joissa hyvin toimeen tuleva ystäväporukka joutuisi hajoamaan rajoitusten takia. Nuoret - varsinkin aikuiset nuoret - toivoivat, että vertaistukiryhmiä voisi järjestää myös pelkästään keskusteluryhminä ilman ohjattua toimintaa. Jatkossa olisi toivottua myös, jos olisi mahdollista järjestää kotimaan nuorille aikuisille adoptoiduille oma vertaistukiryhmänsä.

Vertaistuen tarve näkyi selkeimpänä tutkielmani tuloksissa. Suuri osa Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektissa kehitetyistä palveluista on juuri vertaistukea antavia työmuotoja. Tuloksista näkee, että vertaistukiryhmät ovat olleet erittäin suosittuja ja tarpeellisia, projekti on siis onnistunut suuntaamaan kokeilemiaan adoptiotukipalveluita juuri oikeaan työmuotoon. Se, että asiakkaat kaipasivat vielä enemmän vertaistukiryhmiä, toimii hyvänä esimerkkinä sille, mitä adoptiotoimijat pohtivat tukipalvelumallien yhdistämisestä. Vertaistukea antavia adoptiotukipalveluita voisi tarjota verkostoituneesti yhteistyössä eri järjestöjen välillä. Jos tukipalvelutyömalleja yhtenäistettäisiin, palvelut saataisiin tasaisemmin asiakkaiden käytettäviksi, eivätkä yksittäiset työmuodot olisi pelkästään yhden järjestön harteilla.

Adoptiotoimijat pitivät verkostoitunutta perhetyöskentelyä tärkeänä erityisesti pienilapsisille perheille. Ehdotuksena tuli kummiperhe- tai tukihenkilötoiminnan kehittäminen. Kummiperhetoiminta toisi adoptioperheille sen toisiin perheisiin verkostoitumisen mahdollisuuden mitä he omista arvioinneissaan peräänkuuluttivatkin. Kummiperheet ja tukihenkilöt tarjoaisivat adoptioperheille mahdollisuuden ottaa yhteyttä johonkin silloin kun he tarvitsevat vertais- tai muuta tukea.

Vertaistuen lisäksi adoptiovanhemmat pitivät vuorovaikutuksen tukea kaikista tärkeimpänä adoptiotukimuotona siinä vaiheessa kun adoptiolapsi on tullut perheeseen. Vanhemmat kokivat tarvitsevänsä tukea ja neuvoja siihen kuinka muodostaa luotettava vuorovaikutus- ja kommunikaatiosuhde adoptiolapsen kanssa. Adoptiolapsi on kokenut elämässään jo ainakin yhden eron, joten luottamus- ja vuorovaikutussuhdetta lapsen ja adoptiovanhempien välillä on työstettävä ja vanhemmuutta tuettava. Vaikeuttavana tekijänä tukimuodon käytössä on sen rajallinen palvelualue. Adoptiotoimijoiden ehdotuksena oli verkostoida kevyempää mallia vuorovaikutuksen tuesta eri ammattiosajille mahdollisesti maanlaajuisesti. Eri yhteiskunnan instanssit, esimerkiksi neuvolat, voisivat ostaa tukimuotoa ostopalveluna palvelunantajalta. Kun kevyempää versiota voisi käyttää esimerkiksi neuvoloiden ostopalveluna saisivat eri ammattiryhmätkin lisää asiakkaiden kaipaamaa adoptiotietämystä ja -osaamista. Vuorovaikutuksen tuki -työmuodon hintavuus on kuitenkin suuri este sekä palvelun käytölle että sen edelleen kehittämislle. Palvelun rahoitus tulisi saada selvitettyksi.

Hyväksi avuksi lapsen odottamiseen ja lapsen tulon perheeseen koettiin projektissa kehitetyt materiaalit Taustatietolomake sekä Muistoja ajalta lastenkodissa -kirja. Nämä ovat onnistuneita materiaaleja, johon voi kirjata ylös tärkeitä asioita adoptiolapsen elämästä, jotka muutoin voi unohtua jos niitä edes toisin saisi tietoon. Adoptiotoimijat halusivat saada Muistoja ajalta lastenkodissa -kirjaa jatkossa levitettyä muihinkin adoptiolapsia luovuttaviin maihin kuin Venäjälle. Hyvänä ehdotuksena oli yhdistää kirjasta tiedottaminen Adoptiolapselle eheämpi elämä -projektin kehittämään jälkipalveluaiheiseen koulutukseen lapsia luovuttavien yhteistyömaiden henkilökunnalle ja lastensuojeluviranomaisille.

8.1.2 Informaatiota ja ammattitaitoa

Sekä adoptiovanhemmilla että alan ammattilaisilla oli kokemusta siitä, ettei yhteiskunnassa ole tarpeeksi adoptiotietoisuutta ja erityisosaamista ammattikunnissa, jotka tavallisten perheiden lisäksi työskentelevät myös adoptioperheiden kanssa. Adoptiotietoisuutta tulisi lisätä eri ammattiryhmiin ja kouluihin. Lisäksi koulujen tulisi tehdä enemmän yhteistyötä adoptiovanhempien kanssa niin, että adoptoidun yksilölliset tarpeet tulisivat koulun henkilökunnalle tutuiksi, samaten kuin koulun toimintatavat lapselle. Terveystieteiden ja kasvatusalan ammattilaisten tulisi tietää millaisia asioita voi nousta esille adoptoidun lapsen tai nuoren eri elämäntilanteissa, ja osata reagoida niihin tukemalla perhettä niin kuin he tukevat muitakin perheitä. Adoptiotietoisuuden lisäämistä peräänkuulutettiin myös adoptiolasten tullessa murrosikään. Tämän ikäluokan kohdalla tilanne on hyvin ajankohtainen, sillä suuri osa Suomen kansainvälisesti adoptoiduista on juuri tulossa murrosikään.

Asiakashaastattelussa kävi ilmi, että adoptioperheet kokevat ettei adoptiopalveluista ja tuesta informoida tarpeeksi. Kun jotain tapahtuu, ei adoptiovanhempi aina tiedä minne kääntyä. Haastatellut asiakkaat ehdottivat jälleen, että perustettaisiin internetiin sivusto, johon olisi kerätty linkkejä eri adoptiojärjestöihin ja alan ammattilaisiin. Sivustolta voisi saada esimerkiksi tietoa lääkäriasemista ja neuvoloista missä olisi tiettyä erityisosaamista. Yhä useammin internet on se mistä ensimmäisenä haetaan tietoa ja tukea eri elämäntilanteisiin.

8.1.3 Kuuluiko asiakkaan ääni?

Tässä opinnäytetyössä on käytetty aineistona Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektin asiakkaiden sekä adoptiotoimijoiden arviointikyselyn vastauksia. Projektin arviointia varten kehitettiin oma arviointimallinsa, jonka olen esitellyt luvussa 2.2.1 Arviointimalli. Tarkastelen keräämäni aineiston pohjalta, kuuluiko asiakkaiden ääni adoptiotoimijoiden arvioinnissa, toisin sanoen, onko asiakkaiden ääni siirtynyt arvioinnin mukana kaksi arvioinnin tasoa ylöspäin.

Asiakkaiden ja adoptiotoimijoiden vastaukset kohtasivat vertaistuen tarpeessa. Asiakkaat kokivat vertaistuen kaikista tärkeimmäksi tueksi, mutta myös tarpeelliseksi edelleen kehittää lisäämällä erilaisia vertaistuen muotoja. Samaten adoptiotoimijat haluavat edelleen kehittää eri vertaistuen työmuotoja yhtenäistämällä työmalleja ja verkostoimalla eri järjestöjä yhteistyöhön. Adoptiotoimijat olivat nuorten adoptoitujen kanssa samaa mieltä siitä, että nuorille tulisi myös kehittää lisää erilaisia vertaistukimuotoja. Vuorovaikutuksen tuki puhutti sekä asiakkaita että adoptiotoimijoita. Kumpikin taho haluaisi tukimuotoa laajempaan käyttöön, sillä työmuoto koettiin olevan erittäin tärkeä tuki adoptioperheille. Laajempaa käyttöön ottoa

toivottiin myös Muistoja ajalta lastenkodissa -kirjalle. Ylöskirjattavat tiedot ovat hyvin arvokkaita adoptioiperheille.

Odotukseni asiakkaiden ja adoptiotoimijoiden aineistojen kohtaamisesta toteutuivat kohtalaisen oikein. Kun asiakkaat ovat vastanneet kokemustensa ja tarpeidensa pohjalta ja adoptiotoimijat alan ammattilaisina, tulevat vastaukset luonnollisesti olemaan erilaiset. Adoptiotoimijoiden vastauksissa näkyy heidän asemansa alan ammattilaisena siinä, että he miettivät kuinka eri tukimuodot toimisivat eri tilanteissa. Pohdin jo aiemmin tutkimuksessani kuinka byrokratia vaikuttaa adoptiotoimijoiden arviointivastauksiin. Tämä näkyy esimerkiksi juuri siinä, että asiakkaiden vastauksissa näkyy tarve tiedottamisen kehittämiseksi kun taas adoptiotoimijat keskittyvät itse työmuotojen kehittämiseen. Toisaalta sehän oli juuri se asia mitä adoptiotoimijoilta kysyttiinkin. Adoptiotoimijoiden ammatillisuus kontrastina asiakkaisiin näkyi varsinkin kun oli kyse Taustatietolomakkeen käytöstä. Asiakkaiden aineistosta ilmeni asiakkaiden tarve saada enemmän lomakkeesta tiedottamista kun taas adoptiotoimijat keskittyivät heille enemmän olennaiseen asiaan; kuinka saada asiakkaat palauttamaan lomake palveluntantajalle ajoissa.

Adoptiotoimijoiden arviointiaineistossa oli mukana kooste asiakkaiden arvioinnin tuloksista. Uskoisin, että kun koonti oli adoptiotoimijoiden luettavana, he myös keskittyivät arvioinnissa eniten koonnissa esiintyneisiin työmuotoihin. Toisaalta tämä voi olla vain päättelyä, mutta olisivatko adoptiotoimijoiden vastaukset sitten olleet erilaiset jos koontia ei olisi ollut arviointiaineistossa. Olisivatko he osanneet keskittyä adoptioiperheiden tarpeisiin enemmän kuin eri työmuotojen kehittämiseen?

Tällä opinnäytetyöllä en voi yleistää sitä, kuuluuko asiakkaan ääni asiakaslähtöisessä arviointimallissa. Mutta uskoisin, että kun tutkielmassani olleen arvioinnin on ilmoitettu olevan asiakaslähtöinen ja aineistossa on ollut kooste asiakkaiden arvioinnista, ovat ne vaikuttaneet arvioinnin eri tasoihin niin paljon kuin byrokratia periksi antaa. Pohdin kuitenkin sitä, onko asiakkaille annettu nyt varmuudella tarpeeksi mahdollisuutta tulla kuulluksi. Olisiko se muuttanut tuloksia, jos asiakkaille olisi annettu esimerkiksi pidempi aika ilmoittautua arviointitilaisuuteen? Onko projektissa käytetty arviointimalli sittenkään niin asiakaslähtöinen kuin se voisi olla kun projektin kireä aikataulu määräsi niin lyhyen ilmoittautumisajan asiakkaille? Tutkielman raamit oli kuitenkin asetettu ja olen opinnäytetyöni tehnyt niiden puitteissa. Aihetta voi tutkia jatkossa syvemmin, ja tuleekin varmasti tutkituksi jatkossa - tästä on siis hyvä jatkaa. Asiakaslähtöinen arviointi on kohtalaisen uusi arviointimetodi, mutta sen käyttö on kasvussa, ja erilaisia malleja kehitetään koko ajan. Varsinkin sosiaalialalla asiakaslähtöisen arviointimallin käyttö olisi erittäin suositeltavaa.

8.2 Tutkimuksen merkitys

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda uutta tietoa tai osaamista yhteistyössä työelämän kanssa, jotta työelämä voi siitä hyötyä. Tein opinnäytetyöni yhteistyössä Pelastakaa lapset ry:n kehittämisprojektin Adoptiolapsille eheämpi elämä kanssa. Tutkielmani tarkoitus on tuoda projektille tietoa projektin asiakkaiden kokemuksista adoptiotukipalveluista. Projektilta tuli pyyntö keskittyä asiakkaiden arviointivastauksiin osana projektin arviointikonaisuutta. Aiemmin olen työharjoittelussani työstänyt arviointikysymyksiä yhdessä projektin työntekijöiden kanssa. Projektin työntekijöiden on tärkeä tietää kohdistuvatko heidän kehittämänsä adoptiotukipalvelut asiakkaiden mielestä oikein adoptioiperheiden elämäntilanteisiin.

Adoption jälkeisten tukipalvelujen tarvetta ei ole tutkittu ennen mutta silti adoptiotyötä tekevät tahot tietävät, että kyseiselle tuelle on tarvetta. Adoptioiperheet ovat voineet hakeutua eri järjestöjen järjestämiin tukipalveluihin, esimerkiksi vertaistukiryhmiin. Järjestöt toimivat kuitenkin omilla tahoillaan ja ryhmien tarjonta on hyvin hajanaista ja osin myös päällekkäistä. Olen opinnäytetyöni pyrkinyt selvittämään ja tuomaan esille ne tukipalvelumuodot, jotka ovat adoptioiperheiden mielestä heille tarpeellisimmat. Kun olen koonnut tämän tiedon opinnäytteen muotoon toivon, että se helpottaisi adoptiotukipalveluiden tärkeydestä tiedottamista sekä niiden kehittämistä jatkossa. Adoptiotukipalveluita ei ole määritelty lainsäädännössä, jonka vuoksi ne juuri ovatkin tällä hetkellä eri järjestöjen ja hankkeiden vastuulla. Adoptiolainsäädäntöä uudistettaneen lähivuosina ja toivoisin luonnollisesti, että tämä opinnäytetyö voisi antaa osansa tarvittavasta tiedosta kun on kyse adoptiotukipalveluiden tarpeesta adoptioiperheille. Mielestäni adoptiolakia tulisi uudistaa lakisääteisen jälkipalvelun kohdalta niin, että siihen on erikseen määriteltynä adoptioiperheiden oikeus adoptiotukipalveluihin adoption jälkeen. Jos adoptiotukipalvelut saadaan määriteltyä adoptiolainsäädäntöön, tulee niillä olemaan myös velvoitettu rahoittaja.

Arviointitilaisuudessa vaikutti siltä, että tutkielmaani osallistuneet asiakkaat kokivat tilaisuudet oman reflektoinnin ja asioiden purkamisen kannalta hyödyllisiksi. Toivon myös, että jos he lukevat opinnäytetyöni, he kokevat olevansa osallisena tuomassa adoptiota ja siihen kuuluvia elämän eri tilanteita enemmän laajempaan tietoisuuteen. Jos opinnäytetyötäni lukevat muutkin adoption kokeneet tai adoptioiperheiden läheiset, kuin arviointiin osallistuneet, toivon, että tutkielmani tuo myös heille mahdollisuuden pohtia omia kokemuksiaan. Tutkimukseni voi parhaassa tapauksessa rohkaista adoptoituja tai heidän perheitään ottamaan yhteyttä omasta elämäntilanteestaan Pelastakaa lapset ry:hyn tai johonkin muista adoptiojärjestöistä.

Jos opinnäytetyötäni päätyy lukemaan muutkin adoptiosta enemmän tai vähemmän kiinnostuneet, toivon, että olen tutkielmallani onnistunut herättämään aiheesta keskustelua ja osannut nostaa esille näkökulmia yhteiskunnallisiin ongelmakohtiin oikein, että aiheestani saa

kattavan kokonaiskuvan. Sosiaalialalla on yleisesti paljon ongelmakohtia ja kehitettävää, varsinkin kun on kyse lasten hyvinvoinnista ja vanhempien jaksamisesta. Toivon, että olen tuonut adoptiolasten ja -vanhempien näkökulman nyt opinnäytetyölläni esille.

Itselleni tämä tutkielma on erittäin läheinen ja tärkeä. Olen oppinut siitä paljon ja ammentanut tietoa ja kokemuksia itseeni entistä enemmän. Olen kolmen ja puolen vuoden sosiaalialan opiskeluni jälkeen valmistumassa sosionomiksi, joka unelmoi joku päivä tekevänsä työtä adoption parissa. Kolme ja puoli vuotta on hyvin lyhyt aika 25-vuotiseen adoptoituneena olon kokemukseen verrattuna. Vaikka oma taustani on mikä on, niin adoptiotyöhön voi valmistua vain työtä tekemällä. Olen oman adoptiotyön opiskeluni aloittanut tämän opinnäytetyön ja sitä edeltävän työharjoittelun myötä ja tulen jatkamaan sitä vielä vaikka valmistunkin sosionomin ammattiin joulukuussa 2009. Sosionomin ammatissa voin kuitenkin työskennellä adoptioperheiden parissa ja voin osallistua heidän tukemiseensa oman osaamiseni puolesta.

8.3 Prosessin reflektointia

Hakeuduin sosiaalialalle sillä haluan tehdä töitä ihmisten parissa. Oman adoptiotaustani takia adoptiotyö on aina pyörinyt mielessäni. Adoptiotyötä ei kuitenkaan voi suoraan opiskella missään, joten ajattelin, että sosiaalialan tutkinnolla ja intressieni suuntaamisella adoptiotyöhön sekä työkokemusta hankkimalla voisin saavuttaa tavoitteeni. Suuntauduin opiskeluissani Marginalisaatio ja sosiaalinen kuntoutus -opintopolulle, sillä haluan opiskella ja tehdä työtä yhteiskunnan väliinpuotoajien parissa. Tämän lisäksi opiskelin vapaasti valittavana opintojaksona Lapsen ja perheen hyvinvoinnin vahvistaminen -opintojakson. Viimeisen harjoitteluni, Ammatityön ja palveluinnovaatioiden kehittäminen, toteutin Adoptiolapsille eheämpi elämäprojektissa. Harjoittelu oli osana opiskelujeni tutkimis- ja kehittämispintoja ja ko. projekti oli täydellinen sekä opintojeni että omien intressieni kannalta.

Opinnäytetyöprosessin aloitin tammikuussa 2009 keräämällä asiakkaiden arviointiaineiston. Oikeastaan prosessi alkoi jo lokakuussa 2008 kun laadin asiakkaiden arviointikysymyksiä Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin työntekijöiden kanssa. Silloin ei tosin ollut vielä varmaa kuinka opinnäytetyöni tulen toteuttamaan. Maaliskuussa 2009 keräsin adoptiotoimijoiden arviointiaineiston ja samoihin aikoihin työstin tutkimussuunnitelmaani. Tutkimussuunnitelmas-tani tuli hyvin perusteellinen, sillä tiesin jo aineistonkeruumenetelmäni eikä minun tarvinnut aloittaa kysymysten laadintaa enää tässä vaiheessa. Tutkimussuunnitelma auttoi minua paljon tutkimustyössäni ja tämän koko opinnäytetyön kokoamisessa. Opinnäytetyöprosessini on siis kestänyt yli vuoden, mikä tuntuu minusta hyvältä, sillä olen voinut paneutua aiheeseen rauhassa ja pohtia tutkimukseni kokonaisuutta moneen otteeseen. Olen koko ajan pyrkinyt pitä-

mään opintoni sen pituisia kuin ne on alun perin suunniteltu ja tämä on antanut minulle tietyn työskentelyrytmin.

Opinnäytetyöni on minun ensimmäinen tutkimustyöni. En kokenut oppineeni paljoakaan kouluni tarjoamasta tutkimis- ja kehittämispintojaksosta. Halusin opinnäytetyöni onnistumisen kannalta perehtyä paremmin tutkimuksen tekoon, joten kävin vielä opinnäytetyöprosessini aikana vapaasti valittavia kursseja aiheesta. Nämä pienkurssit antoivat tutkimukselleni varmuutta ja minun oli kurssien jälkeen helpompi jatkaa opinnäytetyöni tekoa itsenäisesti. En kuitenkaan koe, ettei ensimmäisestä tutkielmastani kävisi ilmi se, etten ole ennen tutkimusta tehnyt, päinvastoin - kyllä se varmasti näkyy tässä opinnäytetyössä. Olen kuitenkin iloinen, että olen onnistunut tekemään tutkielman ja olen itse siihen tyytyväinen.

Olen opinnäytetyöprosessini aikana oppinut paljon, muun muassa tutkimuksen tekemisestä, johdonmukaisuudesta, työn suunnittelusta, adoptiosta, adoptiotyöstä, ihmisistä, kärsivällisyydestä, itsehillinnästä sekä tavoitteen asettamisesta - ja saavuttamisen riemusta. Näistä kaikista on varmasti hyötyä sosionomin ammatissa varsinkin jos joskus vielä teen lisää tutkielmia. Adoptiotukipalveluiden tutkimisen maailma on miltei koskematon, joten ainakin aiheesta riittäisi tutkittavaa jatkossa.

Nyt olen prosessissani saavuttanut sen pisteen, että sosionomin ammattitutkinto on kohta takataskussa ja työntöni on suurimmillaan. Toivon tulevaisuudessa, että saan mahdollisuuden työskennellä adoption parissa, adoptiotyön ammattilaisena. Minussa on aina ollut vähän maailmanparantajan vikaa, ja usein minun kirjoittamat yhteiskunnallisia asioita sisältävät tekstit ovat muutokseen pyrkiviä. Se on varmasti myös yksi syy siihen, miksi olen valinnut itselleni sosiaalialan ammatin - aina on jotain parannettavissa.

LÄHTEET

Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektissa kehitetyt työmuodot taulukossa 2008. Adoptiolapsille eheämpi elämä-projekti. Helsinki: Pelastakaa lapset.

Adoptiolapsille eheämpi elämä -tukipalvelujen kehittäminen. Nelivuotinen adoptiotukipalvelujen kehittämisprojekti (2006 - 2009). Yleisesite. 2. painos. Pelastakaa lapset 2008.

Adoptiokuraattorin internetsivusto. Tietoja toiminnasta. [WWW-dokumentti]. <http://www.adoptiokuraattori.fi/toiminta.html>. (Viitattu 22.10.2009).

Adoptioperheet ry:n internetsivusto. Yhdistyksestä. [WWW-dokumentti]. <http://adoptioperheet.fi/tietoa_yhdistyksesta.html>. (Viitattu 17.10.2009).

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston internetsivusto. Adoptioyksikkö. [WWW-dokumentti]. http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/sosv/fi/Perheiden%20palvelut/Perheoikeudelliset%20asiat_/adoptioyksikko>. (Viitattu 17.10.2009.)

Interpedia ry:n internetsivusto. Tietoa Interpediasta. [WWW-dokumentti]. <<http://www.interpedia.fi/jarjesto/index.html>>. (Viitattu 17.10.2009).

JÄRVI -hankkeen esite. Helsinki: Priimus Paino Oy. [PDF-dokumentti.] <<http://jarvi--hanke-fi-bin.directo.fi/@Bin/310f8a18ee0169576ad9765347a03e25/1252488125/application/pdf/1559163/J%C3%84RVI-esite%20kolmonen.pdf>>. (Viitattu 9.9.2009.)

JÄRVI -hankkeen internetsivusto. [WWW-dokumentti.] <<http://www.jarvi-hanke.fi/jarvi-hanke/>>. (Viitattu 9.9.2009.)

Kalland, M. 2004. Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa. Teoksessa Hujala, A, Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: 2004. Gummerus Kirjapaino Oy. 119 - 131.

Kauppi, M. & Rautanen E. 1997. Oikeus hyvään kotiin: Pelastakaa lapset ry ja suomalainen lastensuojelutyö 1922 - 1997. Helsinki: Pelastakaa lapset.

Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Stakesin työpapereita 17/2008. Helsinki: Valopaino Oy.

Koivisto, J. 2007. Kuinka paljon asiakkaan sana painaa? Bikva-menetelmän relationaalinen arviointi. Raportteja. Stakesin julkaisu. Helsinki: 2007. Valopaino Oy.

Krogstrup, H. 2004. Asiakaslähtöinen arviointi - Bikva-malli. Hyvät käytännöt - menetelmäkäsikirja. FinSoc Arviointiraportteja 1/2004. Helsinki: Stakes. [PDF-dokumentti] <<http://www.sosiaaliportti.fi/File/8579b014-b4a9-4ddd-8f14-1a40136f2b2f/bikva.pdf>>.

Laine, T. 2007. Miten kokemusta voi tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (Toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: 2007. PS-kustannus. 28 - 33.

Näsänen, M. 1998. Arviointitutkimuksesta Suomalaisessa sosiaalihuollossa - asiantuntijahaastatteluja. Sosiaalihuollon menetelmien arviointiprojekti. Stakesin työpapereita 1/1998. FinSoc.

Ottolapsineuvonta. Opas ottolapsineuvonnan antajille. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: 1998. Oy Edita Ab.

Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto a. Historia. [WWW-dokumentti]. <<http://www.pelastakaalapset.fi/index.php?id=87>>. (Viitattu 18.9.2009).

Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto b. Adoptiot [WWW-dokumentti] <<http://www.pelastakaalapset.fi/fi/toiminta/lastensuojelutyo/adoptiot>>. (Viitattu 27.4.2009).

Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto c. Adoptiolapsille eheämpi elämä. [WWW-dokumentti]. <<http://www.pelastakaalapset.fi/fi/toiminta/lastensuojelutyo/kehittamishankkeet/eheampi-elama>>. (Viitattu 22.10.2009).

Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto d. Keitä olemme. [WWW-dokumentti] <<http://www.pelastakaalapset.fi/fi/jarjesto/keita-olemme>>. (Viitattu 17.10.2009).

Pelastakaa lapset ry:n internetsivusto e. Nuorten treffit. [WWW-dokumentti]. <http://www.pelastakaalapset.fi/fi/toiminta/nuorisotoiminta/nuorten-treffit/tapahtumat/2009/3041>>. (Viitattu 22.10.2009).

Pelastakaa lapset ry:n verkkokauppa. Matkalla perheeksi -opas adoptiovanhemmille. [WWW-dokumentti]. <<http://www.pelastakaalapset.fi/kauppa/index.php?ryhma=5>>. (Viitattu 22.10.2009).

Pärssinen-Hentula I. & Tervonen-Arnkil K. Adoptiolapsia ja perheitä tuettava myös adoption jälkeen. Mieli- ja mielipidekirjoitus HS 18.9.2008.

Pärssinen-Hentula, I. 2007a. Mikä alku- ja jälkipalvelu? Teoksessa Tervonen-Arnkil K. (toim.) Lapsen kanssa - olennaista etsimässä: artikkelikokoelma Minun elämäni -projektin työstä 2003 - 2006. Helsinki: Pelastakaa lapset 2007. Forssa: Forssan kirjapaino. 144 - 148.

Pärssinen-Hentula, I. 2007b. Pitkä odotus kuvien äärellä - Adoptiolasta odottavien kuva- ja keskusteluryhmä. Teoksessa Tervonen-Arnkil K. (toim.) Lapsen kanssa - olennaista etsimässä: artikkelikokoelma Minun elämäni -projektin työstä 2003 - 2006. Helsinki: Pelastakaa lapset 2007. Forssa: Forssan kirjapaino. 84 - 89.

Pölkki, P. 2004. Lastensuojelutyön tutkimus- ja kehittämistoiminta. Teoksessa Hujala, A, Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: 2004. Gummerus Kirjapaino Oy. 277 - 279.

Rajavaara, M. 1999. Arviointitutkimuksen hyödynnettävyys. Teoksessa Eräsaari, R., Lindqvist, T., Mäntysaari, M. & Rajavaara, M. (toim.) Arviointi ja asiantuntijuus. Tampere: 1999. Tammer-Paino Oy. 31 - 41.

Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelussa. Teoksessa Hujala, A., Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: 2004. Gummerus Kirjapaino Oy.

Tervonen-Arnkil, K. 2007. Minun elämäni -projektin neljän vuoden matka. Teoksessa Tervonen-Arnkil K. (toim.) Lapsen kanssa - olennaista etsimässä: artikkelikokoelma Minun elämäni -projektin työstä 2003 - 2006. Helsinki: Pelastakaa lapset 2007. Forssa: Forssan kirjapaino. 10 - 15.

VAHKE-hankkeen tiedote. Pelastakaa lapset ry. Helsinki: 2008. [PDF-dokumentti] <http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/fi/tiedotteet/2008/info_vahke_su.pdf>.

Yhteiset lapsemme ry:n internetsivusto. Yhdistys. [WWW-dokumentti]. <<http://www.yhteisetlapsemme.fi/yhdistys.html>>. (Viitattu 17.10.2009).

Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tietosuoja 1987. Tieteen keskustoimikunnan asettaman jaoston raportti. Suomen Akatemian julkaisu. Helsinki.

Adoptioperheet - lehti:

Davidsson, H. 2006. Adoptiotutkuspäivä Caisassa 28.1.2006. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 3/2006. 22 - 23.

Davidsson, H. 2007. Murrosikä adoptioperheessä. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 1/2007. 10 - 12.

Kaivosoja-Jukola, L. 2006. Adoptiolapsi, kieli ja kouluunmeno. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 4/2006. 12 - 14.

Krabbe, J. 2008. Hienoa adoptiossa on uudet ystävät! Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 3/2008. 49.

Mäkipää, S. 2007a. Adoptiolasten terveys tutkimusten valossa. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 4/2007. 13 - 15.

Mäkipää, S. 2007b. Kun odotukset pettävät - adoption jälkeinen stressi ja masennus. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 3/2007. 18 - 22.

Pihlajaniemi, A. 2006. Isät puhuvat. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 2/2006. 2 - 4.

Poikonen, S. 2006. Yhteistyö valttia adoptoidun tukemisessa. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 2/2006. 28 - 29.

Pulkinen, P. 2009. Adoptoitu murkku irtautuu kahdesta perheestä. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 1/2009. 6 - 7.

Rauma, K. 2006. Adoptiolapset ja koulu - adoptiokuraattoritoiminnan kokemuksia. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 2/2006. 24 - 25.

Sinkkonen, J. 2007. Suuri suomalainen adoptiotutkimus käynnistyy syksyllä 2007. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 3/2007. 38.

Uhtio, A. 2006. Adoptio Suomessa 2000-luvulla. Adoptioperheet. Adoptioperheet ry. Helsinki: Offset Pukkila. 2/2006. 8 - 9.

KUVIOT

Kuvio 1: Arviointimalli	16
-------------------------------	----

LIITTEET

Liite 1 Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin esite

Liite 2 HS Mielipidekirjoitus 18.9.2008

Liite 3 Kutsu asiakkaille arviointitilaisuuteen

Liite 4 Asiakkaiden ilmoittautumislomake arviointitilaisuuteen

Liite 5 Vahvistuskirje asiakkaiden arviointitilaisuuteen

Liite 6 Asiakkaiden kyselylomake

Liite 7 Adoptiotoimijoiden kyselylomake (kysymys 2)

Liite 1 Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin esite

Adoptiolapsille eheämpi elämä -projekti

on Pelastakaa Lasten nelivuotinen adoptiotukipalvelujen kehittämisprojekti (2006 – 2009). Sen aikana etsitään ja kokeillaan uusia toimintamuotoja adoptiolapsen ja -perheen tukemiseen lapsen eri elämäntilanteissa. Näillä tuetaan erityisesti lapsen ja vanhempien hyvää vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta sekä adoptoidun eheämmän elämäntarinan jäsentämistä. Lisäksi projekti tuo esille lapsen kokemusta adoptioissa – tavoitteena on vahvistaa lapsilähtöisyyttä adoptiotyössä niin Suomessa kuin adoption luovuttajamaissa.

Projektin työmuotoja ovat mm.

- adoption alkupalvelu - lasten taustatietojen dokumentoinnin kehittäminen
- jälkipalvelu – lakisäteisen jälkipalvelun kehittäminen kansainvälisissä adoptioissa, tiedustelut lapsen synnyinmaahan
- perheiden varhainen tuki adoptiosijoituksen jälkeen – lapsen ja vanhempien vuorovaikutuksen tukeminen videoavusteisella menetelmällä
- adoptiolasten, nuorten ja nuorten aikuisten vertaisryhmät
- vanhemmuuden tuleminen adoptiolapsen eri ikävaiheissa
- juurimatkojen ohjeistuksen ja -toiminnan kehittäminen
- tukipalvelut tutuksi – tiedotus perheille olemassa olevista palveluista
- tiedottaminen ja yhteistyö luovuttajamaiden kanssa jälkipalvelutyöhön liittyen

Osa palveluista on maksullisia. Lisätietoja palveluista sekä ajankohtaisesta toiminnasta saat nettisivuilta www.pelastakaa lapset.fi

Projektiä rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. Yhteistyötahoina ovat mukana Helsingin kaupungin adoptioyksikkö sekä adoptiokuraattori. Kohderyimänä ovat ulkomailta adoptoidut lapset ja heidän vanhempansa, sekä kotimaassa adoptoidut nuoret ja nuoret aikuiset.

Adoptio on lapselle merkittävä elämäkokemus,

jota hän saattaa työstää monissa eri elämäntilanteissa. Adoptiolasten ja -perheiden tuen tarve on ajankohtaistunut adoptoitujen lasten tultua koulu- nuoruus ja aikuisikään.

Pelastakaa lapsilla on pitkä kokemus kotimaisesta ja kansainvälisestä adoptiosta. Annamme lakisäteistä adoptio- ja tukineuvontaa adoptiota harkitseville, tarjoamme kansainvälistä adoptiopalvelua, adoption jälkipalvelua sekä adoptioperheille suunnattuja psykososiaalisia palveluita.

Parhaimmillaan adoptiossa toteutuu mm.

- adoptiovanhempien hyvä neuvonta ja riittävä varhainen tuki lapsen tultua perheeseen – mm. mahdollisuuksia saada tarvittaessa tukea lapsen ja vanhempien varhaisen vuorovaikutuksen kehittymiseen
- lapsen oikeus saada halutessaan taustaan- ja koskevaa tietoa – mahdollisuus saada laadukasta jälkipalvelua sekä tukea tietojen käsittelyyn
- lasten taustatietojen laadukas kirjaaminen
- muu tuki adoptiolapsen oman adoptiokokemuksen sekä elämäntarinan jäsentämiseen esimerkiksi jälkipalvelun, vertaisryhmien tai terapian avulla
- tukea ja tietoa juurimatkoja harkitseville

Pelastakaa Lasten tarjoamia jälki- ja tukipalveluja ovat mm.

- lakisäteinen jälkipalvelu
- adoptiolasten vertaisryhmät
- tutustumis- ja juurimatkat lapsen synnyinmaahan
- adoptioperheille suunnattu tiedotus- ja koulutustoiminta
- konsultaatiopalvelu – keskusteluapua lapsen liittyvissä asioissa
- terapiapalvelut – yksilö-, perhe-, musiikki-, kuvataide- ja toimintaterapiaa adoptiolapselle ja hänen perheelleen

Tarkemmat tiedot ja tiedustelut adoptiotukipalvelujen kehittämishankkeesta:
Irene Pärssinen-Hentula puh. (09) 4 135 5400 / 040 520 4823,
irene.parssinen-hentula@pelastakaalapset.fi

Kaarina Pasanen puh. (09) 4135 5400 / 040 564 0835
kaarina.pasanen@pelastakaalapset.fi

Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen

Keskustoimisto

Tiukula

Koskelantie 38
00610 Helsinki
puh. (09) 4135 5400
faksi (09) 4135 5444

Pelastakaa Lapset tekee työtä kaikkien vaikeimmassa oloissa elävien lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien puolesta kotimaassa ja maailmalla. Kansainvälinen Pelastakaa Lapset toimii yli sadassa maassa lapsen oikeuksien toteutumiseksi. Suomen Pelastakaa Lapset perustettiin vuonna 1922.

Jos haluat tutustua muuhun toimintaamme, saat lisätietoja Pelastakaa Lasten aluetoimistoista ja [www.sivuiltamme www.pelastakaalapset.fi](http://www.sivuiltamme.www.pelastakaalapset.fi)

Keräystilit

Nordea
101730-210727
Handelsbanken
313 130-111 7951

Okopankki
572 411-238 692
Sampo
800018-71026424

Keräyspuhelin

0700-0-444 1
(12,56 € + pvm)

www.pelastakaalapset.fi

Adoptiolapsia ja perheitä tuettava myös adoption jälkeen

► Seija Poikonen toi jokin aika sitten Vieraskynässään esiin lausaidinönmme epäkohtia, jotka asettavat adoptioperheet muuta perheitä heikompaan asemaan yhteisen perhe-elämän alussa. Tuolloin adoptiolapsi tarvitsee mahdollisuuden varhaisen vuorovaikutuksen kehittymiseen vanhempiensa kanssa.

Ulkomailla maahamme adoptoitujen lasten kohdalla on oma kyse lastensuojelusta. Lapsot ovat syntyneensä luostaanotettuja, kokeneet hylkäämistä ja välineet valla lapselle kuuluvaa aikuisen riittävä huolenpito.

Adoptoidun lapsen taustalla on usein vähävirikkeinen kasvuympäristö, sairauksia ja aliravitsemusta.

Adoptiolapsen taustat ja varhaiset kokemukset ovat rinnastettavissa kotimaan lastensuojelua tarvitsevan lapsen taustoihin ja kokemuksiin. Koti-

maan sijaishuollossa nuorta pyritään tukemaan jälkihuollon keinoin 21 ikävuoteen asti. Adoptoitu lapsi ei lastensuojelustaastaan huolimatta enää adoption jälkeen ole lastensuojelun asiakas, eikä siten saa kunnallisia lastensuojelupalveluja ilman uutta asiakkuutta.

Adoptoitu lapsi ja hänen perheensä tarvitsevat erityistä tukea. Tuen tarve on moninaista ja se näkyy perheissä eri tavoin. Tuen tarve ajoittuu joskus adoption alkuvaiheeseen ja toisissa perheissä pitkälle lapsen elämänsä.

Osaosa perheistä käivataan erityisesti tukea alkuvaiheeseen, jossa lapsi ja vanhemmat luovat kontaktin ja kiintymystä tai kun lapsi aloittaa esimerkiksi päivähoiton.

Toisissa perheissä haasteet tulevat koulun sirtymisen myötä tai murrosiässä, jolloin identiteettikysymykset ja mahdollisuus työstää omia juu-

riaan voi olla ajankohtaisia.

Myös vanhemmuus on haavoittavasta – tehokkain apu lapselle on, kun myös adoptiovanhemmat saavat tukea omalle vanhemmuudelleen.

Maassamme on joukko adoptioperheitä, jotka etsivät tukea ja palveluita palvelujärjestelmästä, jossa ammattilaisten adoptio-osaaminen kertyy kovin hitaasti. Näiden lasten ja perheiden auttaminen vaatii tietoa, ymmärrystä ja erikoistumista.

Nykyisillä adoptiomäärillä erikoistuminen on kuntien sosiaalityössä erittäin vaikeaa. Ammattitaitoisen adoptioneuvontatyön varmistamiseksi on kunnille tarvittava ostopalvelujärjestelmä.

Adoptiolasten ja perheiden tukeminen adoption jälkeen jälkipalvelutyönä pitää saada lausaidinönmme selkeimmän ja laajemmin määriteltävä ja sen saatavuus turvattua.

Jälkipalvelun muotoja ovat lasten vertaisryhmät, terapia- ja vuorovaikutuksen tukijälkipalvelun kautta autetaan ja ohjataan myös niitä adoption osapuolia, jotka huolevat tuntuu itseään kovin tietoihin adoptioakirjoissa tai toivotvat apua yhteyksien luomisessa.

Jälkipalvelun keinoin voidaan auttaa monia adoptoituja saamaan tukea ja apua elämäntarinansa cheytymiseen. Käytännössä tämän monimuotoisen adoption jälkipalvelutyön järjestäminen edellyttää erityisosaamisen karrtumista, työmallien kehittämistä sekä keskustelua ja päätöksiä siitä, kenen vastuulla ja kustantamana adoptiolapsia tulevaisuudessa tuetaan.

Irene Pärssinen-Mentula
projektipäällikkö
Kaisa Torvonen-Arnkil
kehittämisspällikkö
Pelastakaa Lapset ry

Liite 3 Kutsu asiakkaille arviointitilaisuuteen

10.12.2008

Hyvät adoptioasiantuntijat,

Meillä on ilo kutsua 12 henkilöä ilmoittautumisten perusteella Uuden Vuoden lounaalle arvioimaan Adoptiolapsille eheämpi elämä-projektin työmuotoja ja tapaamaan muita palvelujen käyttäjiä lauantaina 24.1.(1. ryhmä) ja 31.1.2008 (2. ryhmä) Ravintola White Ladyyn(Mannerheimintie 93, 00270 Helsinki).

Adoptiolapsille eheämpi elämä –projekti on nelivuotinen (2006 - 2009) hanke, jossa on kokeiltu erilaisia adoption jälkipalvelun työmuotoja. Olette osallistuneet projektissamme kokeiltuihin palveluihin. Tarjoamme teille nyt tilaisuuden vaikuttaa palvelujen kehittämiseen jatkossa.

Asiakasarviointi toteutetaan ohjattuina pienryhmäkeskusteluina. Ryhmässä aikaansaatu materiaali viedään tiedoksi eteenpäin työntekijä-, suunnittelu- ja johtotasolle. Projektin ulkopuolisina henkilöinä keskustelua ohjaavat **24.1.09** kehittämisspäälikkö Paula Marjomaa ja **31.1.09** lapsenoikeuksien asiantuntija Sointu Möller yhdessä opiskelijaharjoittelijoiden Lotta Kokon ja Fanny Vilmilän kanssa. Molemmilla ohjaajilla on pitkä adoptiotyökokemus Pelastakaa Lapsissa. Ryhmissä tuotetut vastaukset käsitellään anonyymisti.

Pyydämme kiinnostuneita ilmoittautumaan oheisella lomakkeella **7.1.2009 mennessä**. Keskusteluohjaajat kokoavat lounaalle kaksi ryhmää, jotka edustavat projektin palvelujen eri käyttäjäryhmiä mahdollisimman kattavasti. Lastenhoitoa emme tilaisuuden ajaksi valitettavasti pysty järjestämään. Tarjoamme lounaan lisäksi keskusteluun osallistuville heidän itse valitsemansa kiitoslahjan (ks. ilmoittautumislomake).

Vastaamme mielellämme arviointia koskeviin kysymyksiinne. (Olemme lomalla 22.12.08 – 6.1.09).

***Toivotamme Teille ja perheellenne Rauhallista
Joulua ja Valoisaa Uutta Vuotta 2009!***

Irene Pärssinen-Hentula, projektipäälikkö
irene.parssinen-hentula@pelastakaalapset.fi
040-520 48 23

Kaarina Pasanen, projektivastaava
kaarina.pasanen@pelastakaalapset.fi
040-564 08 35

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Liite 4 Asiakkaiden ilmoittautumislomake arviointitilaisuuteen

**ILMOITTAUTUMISLOMAKE ADOPTIOLAPSILLE EHEÄMPI ELÄMÄ-PROJEKTIN
ARVIOINTITILOUNAALLE**

Nimi: _____
Osoite: _____
Puhelinnumero: _____
Sähköposti: _____

Olen osallistunut / saanut
Lapseni on osallistunut / saanut

- Kerään tietoja lasta varten –työpajaan
- Kuva- ja keskusteluryhmään
- Vuorovaikutuksen tukea
- Kansainvälistä jälkipalvelua
- Tarina minulta –sarjakuvatyöpajaan
- Vanhempien keskusteluryhmään*
- Juurimatalle / ohjeistusta yksityiselle juurimatalle
- Adoptiolasten vertaisryhmä
- Nuorten treffit
- Muu, mikä _____

Ilmoittaudun arviointilounaalle
(jos molemmat käyvät, rasti kumpikin)

- La 24.1.2009 klo 13 - 17
- La 31.1.2009 klo 13 - 17

Lounasvaihtoehdot

- Kala
- Liha
- Kasvis

Valitsen kiitoslahjaksi

- Palnan tyttäret DVD
- Heidi Köngäs, Jokin sinusta -kirja

Erikoisruokavalio tai ruoka-aineallergia:

**Palauta lomake 7.1.2009 mennessä oheisessa palautuskuoressa osoitteella
Pelastakaa Lapset ry / Lotta Kokko, Koskelantie 38, 00600 Helsinki**

Kiitos ilmoittautumisesta!

* Pieni koululainen perheessä, Murrosikäisten lasten vanhempien keskusteluryhmä

Liite 5 Vahvistuskirje asiakkaiden arviointitilaisuuteen

Hei!

Helsinki 8.1.2009

Kiitos ilmoittautumisestasi Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektin arviointilounaalle. Olet lämpimästi tervetullut Ravintola White Ladyyn lauantaina 24.1.2009 klo 13-17. Tarjolla on valitsemasi lounas sekä kahvit. Huomioithan, että arviointilounaalle voi osallistua yksi henkilö perheestä.

Arviointitilaisuus perustuu yhteiseen keskusteluun, jonka pohjalta ryhmä laatii vastaukset kysymyksiin. Keskustelussa ryhmän jäsenet voivat vaihtaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan.

Arvioinnissa hyödynnetään oheista materiaalia, johon voit tutustua jo etukäteen. **Otathan materiaalin mukaasi myös lounaalle!**

Keskustelun materiaali:

- Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektin työmuodot kaaviossa
- Adoptiolapsille eheämpi elämä -projektin esite
- HS Mielipikekirjoitus 18.9.2008

Tapaamisiin!

Paula Marjomaa

Lotta Kokko

Lisätietoja antaa:

Irene Pärssinen-Hentula, projektipäällikkö
040-5204823

Kaarina Pasanen, projektivastaava
040-5640835

Saapumisohteet kääntöpuolella

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen
Save the Children Finland

Adoptiolapsille ehämpi elämä -projekti (2006-2009)

2. Vastatkaa alla olevan nelikentän kysymyksiin.

<p>Projektissa kokeillut palvelumuodot, jotka tulisi ehdottomasti säilyttää.</p>	<p>Muita palvelumuotoja, joita kaipaisitte.</p>
<p>Ehdotuksia projektissa kokeiltujen palvelujen kehittämiseksi.</p>	<p>Mitä tulisi tehdä, jotta palvelut olisivat adoptiolapsille ja perheille helpommin lähestyttäviä?</p>

3

Adoptiolapsille cheetupi elämä -projekti (2006-2009)

3. Viesti suunnittelijoille ja päättäjille

Adoptiolakia ollaan uudistamassa lähivuosina. Keskustelu jälkipalveluista ajankohtaistuu sen yhteydessä. (Ks. liite 3, HS mielipide). Miettikää ryhmässä kolme keskustelussanne esiin nousutta asiaa, jotka toivoisitte viettävän tiedoksi eteenpäin adoptiotyön suunnittelijoille sekä päättäjätahoille. Kirjatkaa ne tähän.

1.

2.

3.

Liite 7 Adoptiotoimijoiden kyselylomake (kysymys 2)

2. Mitä kolmea projektin työmuodoista ja materiaaleista olisi mielestänne erityisen tärkeää edelleen kehittää ja miten?

